

QKSS
Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë

**KONRAD
ADENAUER
STIFTUNG**

Si e sheh Kina Ballkanin Perëndimor, Kosovën dhe Dialogun e Normalizimit?

QKSS
Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë

Si e shoh Kina Ballkanin Perëndimor, Kosovën dhe Dialogun e Normalizimit?

Published by:

© Kosovar Centre for Security Studies (KCSS)

Autorë:

Ramadan Ilazi, Delmin Saljunovic dhe Matt Delvoe

Recenzente:

Jeta Loshaj, Hulumtuese, QKSS

Vendi dhe data:

Prishtinë, 7 korrik 2025

Pikëpamjet e shprehura në këtë dokument janë të autorëve dhe nuk paraqesin medoemos pikëpamjet e Konrad-Adenauer-Stiftung. Ky botim shërben vetëm për qëllime informative. Ai nuk mund të përdoret nga partitë politike ose nga aktivistët apo mbështetësit zgjedhorë për qëllime të reklamës zgjedhore.

DIZAJNI:

Brand Vision Shpk

Kontakti: +383 45 559 923

Email: brandvision.rks@gmail.com

© Pikëpamjet e shprehura në këtë botim janë ato të autorit. Të drejtat e pronësisë intelektuale mbrohen nga Ligji Nr. 08/L-205 për të Drejtat e Autorit dhe të Drejtat e Përafërta. Të drejtat e botimit janë të rezervuara nga Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS) dhe Fondacioni Konrad Adenauer (Konrad-Adenauer-Stiftung – KAS). Asnjë pjesë e këtij botimi nuk lejohet të riprodhohet, të ruhet në ndonjë sistem arkivimi apo të transmetohet në çfarëdo forme apo mënyre – elektronike, mekanike apo tjetër – pa lejen paraprake të botuesve.

Përmbajtja

Rreth autorëve	4
Lista e akronimeve	5
1. Hyrje	6
2. Një përpyetje për të kuptuar qasjen e politikës së jashtme të Kinës	8
3. Ballkani Perëndimor si rast për interpretimin e politikës së jashtme kineze	12
4. Analiza e diskursit të politikës së jashtme kineze ndaj Kosovës	15
4.1 Gjetjet kryesore.....	16
5. Analiza e qëndrimit të politikës së jashtme të Pekinit ndaj Ballkanit Perëndimor	19
5.1 Ballkani Perëndimor në diskursin e politikës së jashtme të Kinës.....	19
5.2 Kosova në diskursin e politikës së jashtme të Kinës.....	23
5.3 Dialogu për normalizimin e marrëdhënieve Kosovë-Serbi në diskursin e politikës së jashtme të Kinës.....	26
6. Konkluzion	28
Referencat	29

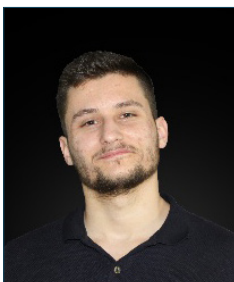
Rreth autorëve

Dr Ramadan Ilazi

Aktualisht shërben si Udhëheqës i Hulumtimeve në Qendrën Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS). Titullin PhD në Politikë dhe Marrëdhënie Ndërkombëtare e ka marrë nga Dublin City University, Irlandë, ndërsa master në Studime të Konfliktit dhe Paqes nga Universiteti St. Andrews, Skoci, si bursist i Chevening. Dani është Bashkëpunëtor për Hulumtime për Programin e Evropës Juglindore të Fondacionit Helenik për Politikë Evropiane dhe të Jashtme (ELIAMEP) si dhe ka mbajtur pozitën si zëvendës ministër i Integritimit Evropian në Qeverinë e Kosovës nga viti 2015 deri në vitin 2016. Libri i tij më i fundit është “Bashkimi Evropian dhe Shtetndërtimi i Përditshëm: Rasti i Kosovës” (Routledge, 2022).

Delmin Saljunovic

Është student i vitit të fundit në Rochester Institute of Technology në Kosovë, duke ndjekur një program të dyfishtë në Studime të Konfliktit dhe Paqes dhe Ekonomi. Është vlerësuar në Listën e Dekanit për pesë semestra rresht. Aktualisht, është praktikant në Qendrën Kosovare për Studime të Sigurisë. Më parë ka punuar me Qendrën për Dialog Humanitar, Qendrën për Paqe dhe Konflikt Fred C. Cuny dhe Stacion – Qendrën për Art Bashkëkohor. Përmes këtyre roleve, ai ka fituar përvojë praktike në hulumtime, analiza të politikave dhe çështje të sigurisë rajonale. Veprimtaria e tij akademike është e fokusuar në marrëdhëniet ndëretnike dhe ndërtimin e paqes në Kosovë dhe në Ballkanin Perëndimor, me theks të veçantë në dinamikën e sigurisë dhe çështjet ndërkombëtare të Kosovës.

Matt Delvoye

Është i diplomuar në Shkenca Politike dhe Marrëdhënie Ndërkombëtare nga Universitë libre de Bruxelles dhe Universiteti i Liège-it. Më parë ka kryer praktikë në Qendrën Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS), ku ka asistuar në hulumtimet për diskursin e politikës së jashtme të Kinës në Ballkanin Perëndimor, me fokus të veçantë në analizën e diskursit dhe narrativat strategjike. Interesat e tij akademike përfshijnë politikën e jashtme të BE-së, gjeopolitikën në rajonet pas konfliktit, si dhe rolin e narrativave në marrëdhëniet ndërkombëtare. Matt ka hulumtuar edhe përgjigjet evropiane ndaj Iniciativës “Një Brez, një Rrugë” të Kinës, si dhe evolucionin e politikës për mbrojtjen të Danimarkës.

Lista e akronimeve

AIIB	Banka Aziatike për Investime në Infrastrukturë
BRI	Iniciativa Një Brez, një Rrugë
PKK	Partia Komuniste Kineze
CGTN	Rrjeti Global Televiziv i Kinës
BE	Bashkimi Evropian
EULEX	Misioni Evropian për Sundimin e Ligjit - Kosovë
GjND	Gjykata Ndërkombëtar e Drejtësisë
MPJ	Ministria e Punëve të Jashtme (e Republikës Popullore të Kinës)
UÇP	Ushtria Çlirimtare Popullore
RPK	Republika Popullore e Kinës
ReK	Republika e Kinës (Tajvani)
SCO	Organizata e Bashkëpunimit të Shangait
OKB	Organizata e Kombeve të Bashkuara
UNGA	Asambleja e Përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara
UNMIK	Misioni i Administratës së Përkohshme të Kombeve të Bashkuara në Kosovë
KS i OKB-së	Këshilli i Sigurimit i Organizatës së Kombeve të Bashkuara
SHBA	Shtetet e Bashkuara
OBT	Organizata Botërore e Tregtisë

1. Hyrje

Angazhimi i Kinës në Ballkanin Perëndimor merr formë përmes një miksi të qasjeve ideologjike dhe pragmatike. Teksa rajoni i Ballkanit Perëndimor nuk është çështje qendrore në politikën e jashtme të Pekinit, ai ofron një hapësirë kritike gjeopolitike dhe për zhvillim të diskursit përmes të cilit Kina e sfidon Perëndimin dhe teston elemente të strategjisë së vet më të gjerë për marrëdhëniet ndërkombëtare. Me fjalë të tjera, aspirata e Kinës është të jetë rivale e Perëndimit në Ballkan, kryesisht përmes konkurrencës ekonomike, duke e parë si mundësi predikimi për vlerat e veta politike për rendin ndërkombëtar (ose botëkuptimin e vet) si model i cili, sipas kinezëve, është më i mirë se modeli i integritit rajonal dhe evropian i ndjekur bashkërisht nga Ballkani Perëndimor me Perëndimin. Në këtë kontekst, Kosova shquhet si rast i rëndësishëm. Për Kinën, Kosova nuk është thjesht shtet i kontestuar nga Serbia, por mjet përmes të cilit Kina artikulon kundërshtimet e veta ndaj Perëndimit dhe demokracisë liberale, ndërkohë që konsolidon aleancën e vet me Serbinë. Ky punim argumenton se qëndrimi i Kinës ndaj Kosovës nuk udhëhiqet nga parime ligjore, por nga dobia politike. Kosova trajtohet si “projekt perëndimor” që duhet delegitimuar dhe jo si kontest që duhet zgjidhur.

Ky punim është i organizuar në pesë seksione. Punimi fillon me seksionet një dhe dy, ku pasqyrohet diskutimi konceptual i politikës së jashtme kineze, duke synuar që të hidhen themelet për t’i kuptuar parimet bazë që udhëheqin filozofinë e politikës së jashtme kineze. Seksioni i tretë diskuton praninë e Kinës në Ballkanin Perëndimor dhe qasjen e varësisë nga e shkuara, e cila zbatohet nga politika e jashtme kineze. Seksioni i katërt paraqet analizën e diskursit të politikës së jashtme kineze, në mënyrë që të ekzaminohet gjuha specifike e përdorur nga Kina kur diskutohet për Kosovën, Serbinë dhe procesin e normalizimit, bazuar në një analizë të 82 teksteve me më

shumë se 30,000 fjalë, ku përfshihen deklarata zyrtare, fjalime dhe intervista nga zyrtarë, kryesisht nga viti 2008 deri në vitin 2024. Seksioni i pestë aplikon një këndvështrim më kritik ndaj qëndrimeve, duke e plasuar qasjen e Kinës brenda interesave të veta më të gjera në Ballkanin Perëndimor. Ky punim gjurmon pozicionimin e Kinës ndaj Kosovës, një temë e cila deri më sot ka qenë kryesisht e paeksploruar në Kosovë, duke u mbështetur në deklaratat zyrtare kineze, fjalimet në Këshillin e Sigurimit të OKB-së, njoftimet e MPJ-së dhe vizitat diplomatike. Në esencë, punimi identifikon edhe një model konsistent të distancës retorike të shoqëruar me përafrim me Serbinë.

Gjetjet kryesore të punimit janë të trefishta. Pikë së pari, diskursi i Kinës për Kosovën bazohet në një kornizë legaliteti në dukje, veçse retorike dhe oportuniste në praktikë. Gjithsesi, përkundër fasadës së legalitetit, Kina gjithmonë e ka injoruar opinionin e vitit 2010 të GjND-së për pavarësinë e Kosovës. Së dyti, politika e jashtme e Kinës ndaj Ballkanit Perëndimor nuk është neutrale, por është qartazi e përafruar me Serbinë, si në retorikë ashtu edhe në teknikalitete, dhe kjo e bën Serbinë një platformë kyçe për ndikimin kinez në rajonin tonë, siç është treguar edhe nga studime të tjera.¹ Së treti, edhe pse e mbështet në parim dialogun e normalizimit të udhëhequr nga BE-ja ndërmjet Kosovës dhe Serbisë, Kina e minon procesin duke refuzuar t’i mbështesë objektivat e tij, duke u distancuar nga nocioni i “normalizimit”, si dhe duke promovuar

1 Shih për shembull: Ana Krstinovska, Bledar Feta, Aleksandra Stankovic, Senada Selo Sabic, Aleksandra Davitkovska-Spasovska dhe Momcilo Radulovi. (2023). “Ndikimi i Kinës në procesin e anëtarësimit në BE të Ballkanit Perëndimor: sinerji dhe pengesa”; Stefan Vladisavljev (2021). ‘Rruga Digjitale e Mëndafshit’ nga Kina futet në Ballkanin Perëndimor. Pragë, Republika Çeke, Asociacioni për Punë të Jashtme (AMO); Teuta Avdimetaj dhe Ramadan Ilazi. (2021). “Përtej konsideratave ekonomike: kufij të rinj të ndikimit kinez në Ballkanin Perëndimor”, Sbukner

një status quo që favorizon dykuptimësinë përpara zgjidhjes. Për Kinën, Kosova nuk është çështje që duhet zgjidhur, por projekt liberal-demokratik perëndimor që duhet të dështojë. Me fjalë të tjera, qëndrimi i Kinës ndaj Kosovës

ka mbetur kryesisht i njëjtë prej vitit 1998, duke e parë “zgjidhjen” e Kosovës në një mënyrë që i përshtatet më së miri interesave të Serbisë, çka bëhet kryesisht për shkak të Tajvanit, siç mëton të tregojë ky punim.

2. Një përpjekje për të kuptuar qasjen e politikës së jashtme të Kinës

Partia Komuniste Kineze (PKK) është arkitektja dhe zbatuesja e vetme e politikës së jashtme dhe marrëdhënieve të jashtme të Kinës, duke sajuar një përzjerje të vizionit të vet revolucionar për vendin me një farë pragmatizmi ndaj zhvillimeve globale. Në këtë kuptim, politika e jashtme kineze është njëkohësisht e ngurtë nga pikëpamja ideologjike dhe elastike nga pikëpamja taktike. Ky seksion ekzaminon strukturat, ideologjitë udhëheqëse dhe instrumentet operacionale të politikës së jashtme kineze, me fokus të posaçëm në periudhën nën Xi Jinping dhe me kontributet konceptuale të Marc Lanteigne dhe Thomas W. Robinson.

Nga studiuesit, trashëgimia e **“shekullit të poshtërimit”** dhe ndërgjegjësimi i thellë për sovranitetin shtetëror, mosndërhyrjen dhe integritetin territorial, konsiderohen si faktorët madhorë që formësojnë marrëdhëniet ndërkombëtare të Pekinit. “Shekulli i Poshtërimit” i referohet pak a shumë periudhës mes viteve 1839 dhe 1949, gjatë së cilës Kina pësoi një sërë disfatash ushtarake, humbesh territoriale dhe ndërhyrjesh të huaja. Kjo periudhë filloi me Luftën e Parë të Opiumit (1839–1842), e cila çoi në Traktatin e Nankinit dhe humbjen e Hong Kongut, dhe u pasua nga konflikte të mëvonshme, duke përfshirë Luftën e Dytë të Opiumit, Luftën Sino-Japoneze (1894–1895) dhe pushtimin e huaj të pjesëve të Kinës. Fundi i saj erdhi me themelimin e Republikës Popullore të Kinës në vitin 1949. Narrativa e poshtërimit kombëtar është kthyer në komponent qendror të identitetit kombëtar kinez. Partia Komuniste Kineze e përdor shpesh këtë parim për të legjitimuar sundimin dhe qëllimet e veta të

politikës së jashtme.² Një tjetër faktor madhor, në mos qendror, që i jep formë politikës së jashtme kineze, veçanërisht në lidhje me Kosovën, është themelimi i Republikës së Kinës në Tajvan (ReK).

Sipas Thomas W. Robinson, sjellja e jashtme e Kinës është e rrënjësuar në konceptimin realist të marrëdhënieve ndërkombëtare, dhe po e kombinon gjithnjë e më shumë këtë realizëm me ushtrimin e autoritetit në rrafshin ndërkombëtar si mënyrë për ta rifituar pozitën e vet qendrore në rendin global.³ Kina ndjek një qasje sovraniste ndaj marrëdhënieve ndërkombëtare. Marc Lanteigne elaboron më tej se themelet e politikës së jashtme kineze kanë ndryshuar ndjeshëm nën drejtimin e Xi Jinping, veçanërisht pas vitit 2013. Udhëheqja e Xi sinjalizoi largimin nga maksima e kujdesshme e Deng Xiaoping-ut taoguang yanghui (fshihe fuqinë, prit kohën e duhur), duke e zëvendësuar me një qëndrim shumë më proaktiv.⁴ Siç thotë Lanteigne, politika e jashtme e Kinës sot është një përzjerje e realizmit mbrojtës dhe ushtrimit të fuqisë ekonomike, duke synuar krijimin e një mjedisi të jashtëm të favorshëm për **ripërtëritjen kombëtare**. Ky ndryshim pasqyron bindjen e Kinës se ekuilibri global i fuqisë është në ndryshim dhe se dominimi i Perëndimit pas Luftës së Ftohtë është duke u kontestuar. Andaj, Pekini

2 Alison A. Kaufman. 10 mars, 2011. Dëshmi në dëgjuesën e Komisionit për Shqyrtim Ekonomik dhe të Sigurisë SHBA-Kinë për “Narrativat e Kinës në lidhje me politikën për siguri kombëtare”. <https://www.uscc.gov/sites/default/files/3.10.11Kaufman.pdf>

3 Robinson, Thomas W., dhe David Shambaugh, eds. Politika e jashtme kineze: teoria dhe praktika. Oxford: Clarendon Press, 1996.

4 Lanteigne, Marc. Politika e jashtme kineze: hyrje: botimi i katërt. Londër: Routledge, 2019.

mëton t'u japë formë normave, institucioneve dhe infrastrukturës ekonomike të çështjeve ndërkombëtare në përputhje me vizionin e vet për botën, në vend që thjesht t'u përshtatet atyre.

Politika e jashtme kineze karakterizohet nga një kontradiktë themelore. Ajo e maskon synimin e vet për fuqi të fortë me gjuhën e mosndërhyrjes, veçse lëshohet në ndërhyrje taktike që e demaskojnë retorikën e vet. Parimet themelore që pretendon se i mbështet Kina, siç janë sovraniteti, integriteti territorial dhe mosndërhyrja, funksionojnë më shumë si norma izolimi sesa si norma të marrëdhënieve ndërkombëtare. Qëllimi është të ofrohet një lloj mburoje për Kinën nga shqyrtimi i jashtëm, në vend që këto të jenë norma udhëzuese për sjelljen e vet në çështjet ndërkombëtare. Me fjalë të tjera, Kina udhëhiqet nga marrëdhëniet e fuqisë (së fortë).⁵ Kur i duhet të avancojë interesat e veta gjeopolitike dhe ekonomike jashtë vendit, Kina rregullisht i shkel të njëjtat parime që proklamon se përcaktojnë filozofinë e politikës së vet të jashtme. Për pasojë, në vend të një politike të jashtme koherente, Kina zbaton një qasje të përqendruar tek fuqia që retorikën e mosndërhyrjes e përdor si armë për ta errësuar interferencën e vet.

Historikisht, kallëpi i themeleve ideologjike të politikës së jashtme kineze është nxjerrë nga ato që PKK-ja i përcakton si ideologjitë udhëheqëse (zhidao sixiang) dhe parimet udhëheqëse të politikës së jashtme (wajjiao zhidao fangzhen).⁶ Këto nuk janë qëndrime abstrakte, por korniza autoritative që përcaktojnë identitetin, botëkuptimin dhe strategjinë e Kinës. Truri i politikës së jashtme kineze është vetë autoriteti i centralizuar i Partisë Komuniste Kineze (PKK), e cila e ka ruajtur monopolin mbi vendimarrjen

kombëtare. Politika e jashtme kineze duhet të shihet gjithmonë përmes prizmit të legjitimitetit të brendshëm politik dhe stabilitetit të regjimit. Ky këndvështrim nxjerr në pah një dallim domethënës nga demokracitë liberale, ku marrëdhëniet e jashtme janë të lidhura ngushtë me llogaritjet e brendshme politike. Legjitimiteti i PKK-së, veçanërisht në kohë reformash ose pasigurie, shpesh varet nga aftësia e partisë që të projektojë fuqi jashtë vendit.

Literatura identifikon etapa të dallueshme historike të politikës së jashtme kineze, të karakterizuara nga ndryshime në lidhshmëri dhe në kontekstin global. Sjellja e politikës së jashtme të Kinës mund të kuptohet më së miri përmes evolucionit të perceptimit që Kina ka për veten, i strukturuar si nga rrënjët revolucionare ashtu edhe nga fryma e zhvillimit pragmatik. Velez-Serrano identifikon tri etapa: aktivizmi maoist dhe përafrimi ideologjik, introversioni i epokës së Deng-ut për zhvillim ekonomik, dhe ushtrimi i autoritetit nga Xi Jinping.⁷

Nën Mao Ce Dunin, politika e jashtme u formësua nga një kombinim i internacionalizmit revolucionar dhe mbijetesës pragmatike. Kjo periudhë u shënua nga përballje ideologjike me Perëndimin dhe Bllokun Sovjetik, duke reflektuar thënien e Maos se duhet "anuar në njërën anë" dhe bindjen e tij se "era që fryn nga Lindja po mbizotëron mbi erën që fryn nga Perëndimi", një metaforë për ngritjen e socializmit mbi kalbësirën kapitaliste.⁸ Epoka e Deng Xiaoping-ut shënoi një qasje të rafinuar ideologjike. Mantra e Deng-ut, "fshihe fuqinë, prit kohën e duhur" (taoguang yanghui), pasqyronte një strategji të vetëpërmbytjes, fokusit ekonomik dhe shmangies së qëllimshme të konfrontimit ndërkombëtar. Pesë Parimet e Deng-ut për Bashkëjetesë Paqësore — respekti i ndërsjellë për integritetin dhe sovranitetin territorial, mosulmimi, mosndërhyrja në punët e brendshme, barazia dhe përfitimi i ndërsjellë, si dhe bashkëjetesa paqësore — janë bërë gurthemeli retorik i qëndrimit të Kinës si palë e

5 Shënime nga diskutimi me një studiues të marrëdhënieve ndërkombëtare, 26 qershor 2025 (AC).

6 Velez-Serrano, Mayra, 'U ngrit, u pasurua dhe tani po bëhet e fortë': hyrje në etapat historike të Politikës së Jashtme të Kinës (20 nëntor 2018). *Relaciones Internacionales* 91 (2), 1-23, 2018, në dispozicion në SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3373829> ose <https://ssrn.com/abstract=3373829> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3373829>

7 Po aty.

8 Robinson dhe Shambaugh, eds., 1996.

paangazhuar dhe i filozofisë së përgjithshme në punët e jashtme.⁹ Hu Jintao dhe Jiang Zemin e zgjeruan këtë pragmatizëm, duke e ndërthurur me diskursin e “zhvillimit paqësor”. Megjithatë, siç vëren Marc Lanteigne, zhvillimi paqësor nuk ishte thjesht një qëndrim sa për ta qetësuar Perëndimin, por narrativë strategjike për të maskuar aftësitë në rritje. Ngjitja e Xi Jinping në pushtet në vitin 2012 shënoi ndarjen me atë që mund ta konsiderojmë si introversioni strategjik kinez. Xi ka artikuluar një vizion më të vendosur të përqendruar në ripërtëritjen kombëtare (zhonghua minzu de weida fuxing) dhe Ëndrrën Kineze, një periudhë pragmatizmi revolucionar me ambicie globale, ose një shkrirje e nacionalizmit zhvillimor me vetëbesimin gjeopolitik.¹⁰ Këtë transformim e formalizoi rishikimi i kushtetutës i vitit 2018 në Kinë, i cili hoqi kufizimet e mandatit presidencial dhe sanksionoi “Mendimin e Xi Jinping për socializmin me karakteristika kineze për një epokë të re”, duke e projektuar vizionin e Xi si busull strategjike e qëndrueshme për kombin.

Nën Xi Jinping, politikën e jashtme kineze e udhëheqin tri objektiva kryesore: sigurimi i regjimit, projektimi i fuqisë dhe formësimi i normave globale. Interesat themelore të Kinës — hexin liyi — përfshijnë sovranitetin mbi territoret e kontestuara (Tajvani, Hong Kongu, Deti i Kinës Jugore), sigurinë e regjimit dhe vazhdimësinë e rolit qendror të PKK-së. Megjithatë, Deti i Kinës Jugore mund të mos shihet si territor i kontestuar, por më tepër si territor i pushtuar nga Kina, pasi që Pekini e zgjeroi territorin e vet në ujërat ndërkombëtare. Dhe mënyra si i mbron pushtime të tilla të ujërave ndërkombëtare sipas parimit “Jemi vend i madh, kështu që na duhet më shumë hapësirë për zhvillim” është **qasje thellësisht koloniale**.¹¹

9 Chaubey, M. (1994). I Vendosja e një rendi të ri ndërkombëtar sipas pesë parimeve për bashkëjetesë paqësore: Deng Xiaoping: III Dokumente. Raporti për Kinën, 30(2), 267-279. <https://doi.org/10.1177/000944559403000213> (Punimi origjinal i botuar në vitin 1994)

10 Lanteigne, 2019.

11 Shënime nga diskutimi me një studiues të marrëdhënieve ndërkombëtare, 26 qershor 2025 (AC).

Secili kërcënim i perceptuar ndaj këtyre interesave shkakton përgjigje të mprehta diplomatike ose shtrënguese, si puna e sanksioneve, masave hakmarrëse tregtare ose operacioneve të sulmeve kibernetike. Lanteigne potencon se “mënyra e re e të menduarit në Kinë për rezultatin final (‘dixian siwei’) pasqyron një doktrinë të vijave të kuqe, veçanërisht rreth integritetit territorial, përtej të cilave diplomacia kineze bëhet konfrontuese”.¹² Sa i përket qasjes rajonale, nga fokusi në diplomacinë e periferisë rrethuese (ASEAN, SCO, etj.) Kina ka kaluar në iniciativa globale, si puna e Iniciativës Një Brez, një Rrugë (BRI), e dizajnuar për të thelluar ndërvarësinë infrastrukturore, financiare dhe normative, përfshirë edhe me Ballkanin Perëndimor. BRI është shembull i përsosur i asaj që Robinson e quan “gjeopolitikë zhvillimore”, domethënë shfrytëzimi i **lidhshmërisë ekonomike** për të ndërtuar sfera të influencës pa u dashur të militarizohet haptazi politika e jashtme.

Paketa e mjeteve të politikës së jashtme të Kinës është bërë më e larmishme dhe e sofistikuar. Fuqia e fortë tradicionale mbetet esenciale, veçanërisht në Azi dhe Paqësor. Modernizimi i Ushtrisë Çlirimtare Popullore (UÇP), zhvillimi i kapaciteteve të marinës luftarake oqeanike dhe shtimi i kapaciteteve për luftë kibernetike, janë sinjale të kalimit të fokusit nga mbrojtja territoriale tek prania globale. Kina po përqendrohet gjithnjë e më shumë në projektimin e fuqisë, megjithatë Pekini i njej kufizimet e fuqisë së fortë. Ka investuar shumë në kultivimin e fuqisë së butë përmes Instituteve Konfuci, diplomacisë mediatike (Rrjeti Global Televiziv i Kinës-CGTN) dhe të ashtuquajturës ndihmë për zhvillim, të cilat janë kredi që çojnë në varësi, siç e ka treguar rasti i Malit të Zi dhe vendeve të tjera¹³ Megjithatë, kufizimet e fuqisë së butë në demokracitë liberale kanë çuar në përdorim në rritje të **fuqisë së mprehtë**, ose

12 Lanteigne, 2019, fq. 46

13 Hans von der Brelie. (2021, 7 maj). Autostrada prej 1 miliard dollarësh që nuk të shpie askund, Euronews, <https://www.euronews.com/my-europe/2021/05/07/the-billion-dollar-motorway-leading-montenegro-to-nowhere>

operacione manipuluese ndikimi që shfrytëzojnë shoqërinë e hapur dhe cenueshmëritë demokratike, si në Bashkimin Evropian (BE) ashtu edhe në Ballkanin Perëndimor. Këtu përfshihet përvetësimi i narrativave mediatike, kultivimi i rrjeteve të elitave dhe shfrytëzimi i varësisë ekonomike, për të cilat Serbia është shembull i përkryer.¹⁴

Angazhimi i Kinës me institucionet shumëpalëshe është i dyvlershëm. Ajo merr pjesë në institucione globale si OKB-ja, OBT-ja dhe OBSH-ja, por shpesh ngrihet kundër normave institucionale që bien ndesh me qasjen e vet që prioritet ka sovranitetin. Pekini ka promovuar edhe institucione paralele (p.sh. Banka Aziatike për Investime në Infrastrukturë (AIIB) dhe Organizata e Bashkëpunimit të Shangait (SCO)) si kundërpeshë ndaj institucioneve perëndimore. Lanteigne argumenton se multilateralizmi i Kinës është funksionalist dhe selektiv, duke preferuar institucione që mund t'i formësojë ose udhëheqë vetë, dhe duke u ngritur kundër atyre që ia kufizojnë autonominë. Për shembull, teksa Kina e kritikon NATO-n për anashkalimin e OKB-së në Kosovë, Libi dhe Irak, ajo njëkohësisht e ka zgjeruar praninë e vet në misionet paqeruajtëse të OKB-së, duke përfshirë edhe dislokime në Mali dhe Sudanin e Jugut.

Përpjekjet e Kinës për ripërcaktim të normave globale janë të dukshme në retorikën e vet rreth “bashkëpunimit fitimprurës për të dyja palët”, “komunitetit me fat të përbashkët” dhe “llojit të ri të marrëdhënieve ndërkombëtare”. Këto koncepte nuk janë neutrale nga pikëpamja ideologjike. Ato e hedhin poshtë premisën

liberalo-demokratike të normave universale, duke e zëvendësuar me prioritetet që lidhen me sovranitetin, mosndërhyrjen dhe stabilitetin e regjimit, duke paraqitur kështu një vizion atraktiv për shumë regjime autokratike ose gjysmë-demokratike, siç është Serbia.¹⁵ Kina e paraqet veten si mbrojtëse të stabilitetit global, megjithatë angazhohet në sjellje që destabilizojnë sigurinë detare dhe merr pjesë në sulme kibernetike ndërkombëtare.

Një dilemë qendrore në interpretimin e politikës së jashtme të Kinës lidhet me **qëndrimin e dyfishtë**: i vendosur por i kujdesshëm, revizionist por i orientuar drejt status quo-së. Kina pretendon se mbështet një rend ndërkombëtar të bazuar në rregulla - por një rend në të cilin rregullat ri-interpretohen përmes “karakteristikave kineze”. Kjo dykuptimësi nuk është e rastësishme. Politika e jashtme kineze e ka oksigjen dykuptimësinë strategjike.¹⁶ Kjo është e dukshme në sjelljen e Kinës në Detin e Kinës Jugore, ku i ka militarizuar ishujt e kontestuar, ndërkohë që promovon narrativën e “ngritjes paqësore”. E dukshme është edhe në qëndrimin e Kinës ndaj çështjeve të kontestuara politike, siç është pavarësia e Kosovës, të cilën refuzon ta njohë. Për t'u dhënë formë perceptimeve publike në nivel global, Kina po përdor gjithnjë e më shumë instrumente të fuqisë së butë, si janë Institutet Konfuci dhe diplomacia digjitale. Megjithatë, këto shpesh shoqërohen me mjete të fuqisë së mprehtë, siç janë propaganda, dezinformimi dhe kapja e elitës në shtete me tendencë autokratike.

14 Teuta Avdimetaj dhe Ramadan Ilazi. (2021). “Përtej konsideratave ekonomike: kufij të rinj të ndikimit kinez në Ballkanin Perëndimor”. Sbunker dhe QKSS, <https://qkss.org/en/publikimet/beyond-economic-considerations-new-frontiers-of-chinese-influence-in-the-western-balkans>

15 Nëmec, J., & Stojarová, V. (2025). Ndikimi ekonomik kinez në Serbi: sinergjia malinje e ndotjes dhe jo-liberalizmit. *Europe-Asia Studies*, 77(4), 638–65. <https://doi.org/10.1080/09668136.2025.2491484>

16 Lanteigne, 2019.

3. Ballkani Perëndimor si rast për interpretimin e politikës së jashtme kineze

Edhe pse mund të mos konsiderohet si prioritet kryesor në agjendën e politikës së jashtme të Kinës, Ballkani Perëndimor është bërë gjithnjë e më atraktiv për Kinën për disa arsye. Pikë së pari, rajoni ofron një pikë të hyrjes në politikën dhe procesin e zgjerimit të BE-së. Serbia, Mali i Zi dhe Bosnjë e Hercegovina janë kthyer në platforma ose kalime esenciale për në tregun evropian për mallrat kineze. Siç është vënë në dukje në hulumtimin e Parlamentit Evropian, “Kina synon një portë hyrëse për në BE nëpërmjet Ballkanit, që paratë e gatshme i kanë të pakta” dhe ka zotuar miliarda dollarë në projekte infrastrukturore dhe energjetike, veçanërisht në Serbi.¹⁷

Së dyti, Kina e promovon e qëndrimin e vet të paangazhuar me perëndimin si aset në politikën e vet të jashtme për Ballkanin Perëndimor.

Ky qëndrim promovon një narrativë të “mosndërrhyrjes” dhe “bashkëpunimit fitimprurës për të dyja palët” që u pëlqen qeverive në rajon, të cilat përballen me presion që t’i realizojnë reformat në procesin e integritimit evropian.¹⁸

Për shembull, zyrtarët serbë shpesh bëjnë dallimin mes kushtëzimeve të BE-së dhe respektit të Kinës për sovranitetin. Dallimi është se kreditë e BE-së dhe mekanizmat e tjerë të mbështetjes financiare për Serbinë kushtojnë më pak dhe janë më transparente, veçse vijnë me kushte.¹⁹ Kjo sugjeron që Serbia e percepton

Kinën si një akter që nuk synon të ndikojë në çështjet e brendshme. Në këtë kuptim, nga një këndvështrim i veçantë, Kina ofron partneritet më “dinjitoz” në sytë e udhëheqësve, të cilët e kanë më të vështirë të punojnë me akterë si BE-ja, e cila në këmbim të mbështetjes kërkon që të respektohen normat demokratike dhe të drejtat e njeriut. Megjithatë, perceptimi se në një farë mënyre mbështetja e Kinës është e mirë dhe pa kushte, është thjesht perceptim, pasi që në realitet mbështetja kineze nuk është pa kushte (domethënë, çka do të ndodhte nëse Serbia, bazuar në politikën e vet të jashtme të supozuar të mos-angazhimit/shumë-vektoriale, do të zgjidhte një politikë më neutrale ndaj Tajvanit?). Për ta kuptuar më mirë rolin e Kinës në Ballkanin Perëndimor, ku Kina duket benevolente, ndërkohë që i përforcon butësisht varësitë, mund të na ndihmojë koncepti i **dyvlershmerisë strategjike**, i eksploruar në veprën e Homi K. Bhabha.

Së treti, qëndrimi i Kinës ndaj Kosovës ka funksion të brendshëm dhe gjeopolitik njëkohësisht. Duke mos pranuar ta njohë Kosovën, Pekini synon të duket i përkushtuar ndaj asaj që në këndvështrimin kinez do të shihej si parimi i “mosndërrhyrjes”, si dhe të fitojë pikë me Serbinë.

Megjithatë, roli i Kinës në Ballkanin Perëndimor nuk është i pakontestuar. Bashkimi Evropian e sheh përfshirjen e Kinës si një fragmentim potencial të procesit të zgjerimit dhe të përafrimit të rajonit me normat dhe standardet e BE-së. Megjithatë, edhe politika e BE-së për rolin e Kinës në rajon është e dyvlershme, dhe Kina gëzon marrëdhënie të mira me disa shtete anëtare të BE-së. Në këtë kontekst, Ballkani Perëndimor është kthyer në terren prove për

17 Matthieu Burnay, Dr. Kolja Raube, dhe Prof. Dr. Jan Wouters, Politika e Jashtme dhe Marrëdhëniet me Jashtë të Kinës (Studim i kërkuar nga Komiteti për Punë të Jashtme i Parlamentit Evropian), 2015

18 Analizë e tekstit nga deklaratat e Ministrisë së Punëve të Jashtme të Kinës

19 Branimir Jovanović dhe Sonja Stojadinović. “Grantet dhe kreditë e BE-së dhe Kinës në Ballkanin Perëndimor”, prill, 2025, Instituti i Vjenës për Studime Ekonomike Ndërkombëtare (wiiw),

shtytjen e Kinës drejt botës, një model ndikimi që shmang konfrontimin, por gradualisht thëllon praninë e vet ekonomike, politike dhe të sigurisë, duke lëvizur gjithnjë e më shumë drejt krijimit të një shkalle varësie. Kohët e fundit, Serbia ka blerë pajisje ushtarake kineze, duke përfshirë sisteme të mbrojtjes ajrore dhe dronë luftarakë.²⁰ Sipas Krstinovska et al. (në vitin 2023, Serbia mban gati dy të tretat e të gjitha kredive dhe kontratave kineze në rajon).²¹ Veç Serbisë, edhe Mali i Zi nënshkroi me Bankën për Eksport-Import të Kinës një kredi kontroverze prej 1 miliard eurosh për ndërtim autostrade. Në Maqedoninë e Veriut, kompanitë kineze u përfshinë në projekte ndërtimi të autostradave, të cilët më vonë u njollosën nga akuza për korrupsion. Shqipëria mbetet më e kujdesshme, duke e kufizuar përfshirjen kineze në sektorë jo-strategjikë. Shkaku i përafritimit të plotë me partnerët e vet, SHBA dhe BE, Kosova ka mbajtur angazhim minimal me Kinën. Infrastruktura digjitale është kthyer në vektor të rëndësishëm të ndikimit kinez.²², me Huawei-n që ka siguruar qasje në infrastrukturën kritike.²³

Në angazhimin e Pekinit në Ballkanin Perëndimor duket se ndikojnë tri motivime kyçe. Së pari, Ballkani Perëndimor është **me rëndësi gjeostrategjike**, dhe Kina e sheh rajonin si një pjesë integrale të Iniciativës së vet “Një Brez, një Rrugë”. Së dyti, Ballkani Perëndimor mund t’i ofrojë Kinës **një levë për ndikim në raport me BE-në**. Teksa Kina mbështet zyrtarisht integrimin e vendeve të Ballkanit Perëndimor

në Bashkimin Evropian, lidhjet e veta dypalëshe, veçanërisht me Serbinë, i minojnë interesat kolektive të BE-së, siç është përhapja e normave nga institucionet demokratike në fusha të tjera të politikave. Së treti, Kina po përfiton nga ajo që e percepton si ndjenjë të **lodhjes me zgjerimin në BE**. Me pak përparim që nga Samiti i Selanikut i vitit 2003, shumë shtete të Ballkanit mbeten në hava nga pikëpamja gjeopolitike.²⁴ Objektivat e Kinës në Ballkanin Perëndimor ndahen në tri kategori të gjera. E para, rritja e mbështetjes për Kinën në çështjet ndërkombëtare. Kina e vlerëson mbështetjen diplomatike për politikën e vet “Një Kinë” dhe parimin e mosndërhyrjes në punët e veta të brendshme. Serbia ka qenë veçanërisht e zëshme, me Presidentin Vuçiq që i ka përshkruar marrëdhëniet si “miqësi e çeliktë” dhe Xi Jinping që iu përgjigj duke iu referuar Serbisë si “partneri më i ngushtë i Kinës në Evropë”. E dyta është zgjerimi i tregut dhe qasja në kontratat publike. Firmat kineze përfitojnë nga praktikat e paqarta të prokurimit në Serbi, Republikën Srpska dhe në Bosnjë e Hercegovinë, duke i anashkuar shpesh normat mjedisore dhe të punës si kombëtare ashtu edhe ato të BE-së, përmes ndërprerjeve normative dhe balancimit të butë. E treta, Kina nuk promovon një alternativë ideologjike ndaj BE-së, por përkundrazi përqendrohet në “përfitim të ndërsjellë” dhe “mosndërhyrjen”, duke u ofruar elitave lokale, veçanërisht atyre me tendencë autoritare, një narrativë të përshtatshme për të shmangur reformat.

Prania në rritje e Kinës në Ballkanin Perëndimor krijon si fërkime ashtu edhe kompleksitet për ambicet e BE-së dhe NATO-s në rajon. Bazuar në analizën e hulumtimeve ekzistuese, tri efekte janë më të spikatura në ndikimin në rritje dhe të pakontrolluar kinez në rajonin tonë: i pari është dobësimi i ndikimit të BE-së dhe erozioni i fuqisë transformuese të procesit të integritimit evropian. I dyti është minimi i kohezionit gjeostrategjik në Ballkanin Perëndimor, duke qenë se **Pekini mëton ta fragmentojë arkitekturën e sigurisë në rajonin tonë**. I treti dhe më shqetësuesi është efekti normativ, pasi që “zhvillimi autoritar”

20 Reuters, Serbia potencon rëndësinë e pajisjeve ushtarake kineze, 23 tetor 2023, <https://www.reuters.com/world/serbia-highlights-importance-chinese-defence-equipment-2023-10-23/>

21 Ndikimi i Kinës në procesin e anëtarësimit në BE të Ballkanit Perëndimor: sinergji dhe pengesa.

22 Sasha Dragojlo, “Huawei i Kinës hap Qendër Teknologjike, duke konsoliduar praninë në Serbi”, 15 shtator 2020, Balkan Insight, <https://balkaninsight.com/2020/09/15/chinas-huawei-opens-tech-centre-consolidating-presence-in-serbia/>

23 Në vitin 2020, Huawei nënshkroi një marrëveshje me Zyrën e Serbisë për Teknologjitë e Informacionit dhe Qeverisjen Elektronike, për të vendosur pajisje nga Huawei në Qendrën Shtetërore të të Dhënave në Kragujevac. <https://e.huawei.com/en/news/ebg/2020/serbia-office-egovernment-agreement>

24 Krstinovska, et.al., 2023

i Kinës paraqet një model alternativ potencial ku bashkëjetojnë rritja, kontrolli shtetëror dhe praktikat autoritare. Sipas Krstinovska et al., projektet e financuara nga kinezët zbatohen duke shpërfillur standardet e qeverisjes së mirë dhe sundimit të ligjit.²⁵

Roli i Kinës në Ballkanin Perëndimor është

²⁵ Po aty, fq. 12

malinj, haptazi **armiqësor dhe oportunist**. Kina po ngulitet në rajon duke vepruar nëpërmjet bilateralizmit dhe partneritetit me elitat që preferojnë qeverisjen autokratike, si Presidenti Vuçiq. Deri kur BE-ja dhe NATO-ja të krijojnë një përkufizim të qartë të qëndrimit të tyre ndaj Kinës në rajonin tonë dhe të hartojnë një përgjigje të fuqishme, ndikimi dhe prania kineze në Ballkanin Perëndimor ka gjasa të vazhdojnë të rriten.

4. Analiza e diskursit të politikës së jashtme kineze ndaj Kosovës

Ky punim përdor një kornizë të analizës së përmbajtjes dhe narrativës për të ekzaminuar si e ndërton Republika Popullore e Kinës narrativën e vet politike rreth çështjes së Kosovës. Qasja metodologjike përdori një sistem kodimi të strukturuar, tematik dhe të bazuar në ndjenjë për të analizuar fjalimet, deklaratat, intervistat dhe burime të tjera nga zyrtarët publikë kinezë. Në mënyrë të ngjashme, ne përdorim një metodë të analizës binare të përmbajtjes, të plotësuar nga interpretimi narrativ cilësor, duke u fokusuar në praninë ose mungesën e kategorive tematike të paracaktuara në 82 tekstet burimore parësore.

Korpusi i analizës përfshiu 82 tekste të disponueshme publikisht, të botuara midis viteve 2008 dhe 2024 nga zyrtarë dhe institucione shtetërore kineze. Këto grupohen në tri kategori:

- > **Tekstet 1–23:** Ministria e Punëve të Jashtme (MPJ) Konferenca për Shtyp dhe Deklarata.
- > **Tekstet 24–79:** Fjalime të mbajtura në Këshillin e Sigurimit të OKB-së (KS i OKB-së) lidhur me Kosovën.
- > **Tekstet 80–82:** Fjalime dhe intervista nga udhëheqës të lartë kinezë në lidhje me Ballkanin Perëndimor.

Secilit teksti iu caktua një identifikues unik dhe u analizua individualisht për të ruajtur kuptimin kontekstual të secilës fjalë. Dokumentet u shqyrtuan në versionet e tyre origjinale në gjuhën angleze, të ofruara nga burime zyrtare të qeverisë kineze ose nga të dhënat e verifikuara të OKB-së.

Të frymëzuar nga analiza e kodit operacional dhe të përshtatur për këtë rast, ne zhvilluam një skemë kodimi binar (1 = prani, 0 = mungesë) për të regjistruar nëse një tekst i caktuar

përfshinte në mënyrë të qartë një ose më shumë nga temat e mëposhtme, të cilat janë sovraniteti dhe integriteti territorial, dialogu, veprimet e njëanshme, OKB-ja, BE/NATO/SHBA. Secila temë u përcaktua qartë në dizajnin tonë të brendshëm të hulumtimit, duke siguruar kritere të përfshirjes dhe përjashtimit, si dhe citate ilustruese, për të siguruar besueshmërinë ndërmjet koduesve. Kodimi u validua në mënyrë të kryqëzuar nga një kodues i dytë për 20% të teksteve, duke na dhënë përputhje prej mbi 90%.

Nga të 82 dokumentet e analizuar: 66 tekste përfshinin deklaratat që përfshinin mbështetje për sovranitetin dhe integritetin territorial të Serbisë; 65 përmendnin mbështetjen për dialogun si metodë e preferuar për zgjidhjen e konfliktit; 22 kritikonin veprimet e njëanshme të Kosovës; 63 i referoheshin autoritetit të OKB-së, veçanërisht Rezolutës 1244 të KS të OKB-së; 15 përfshinin portretizime antagonistike të SHBA-së ose NATO-s. Vlen të përmendet se BE-ja nuk ishte paraqitur në mënyrë të qartë si antagonist në asnjë nga tekstet, një gjetje që nxiti reflektim kritik rreth kategorisë origjinale të kodimit.

Analiza e 82 burimeve që i referohen Kosovës nga Kina nga viti 2008 deri në vitin 2025 ka zbuluar se Pekini ka mbajtur qëndrim kryesisht konsistent, duke u përafuar me qëndrimin e Serbisë ndaj Kosovës. Megjithatë, ka pasur disa rregullime të vogla në qëndrimin e Kinës. Kina ishte deri diku më neutrale në vitet e para (2008–2011). Që do të thotë se, teksta mbështeste Serbinë, gjithashtu inkurajonte përparimin në dialog dhe i përgëzonte të dyja palët për avancimin në pajtim. Megjithatë, teksta sistemi ndërkombëtar u bë më i polarizuar, Kina ka mbajtur gjithnjë e më shumë qëndrim më mbështetës ndaj Serbisë. Për krahasim, në vitin 2008, një deklaratë nga Pekini pohonte se "Kina e vlerëson frymën e arsyeshme dhe

përmbajtjen e demonstruar nga Serbia dhe Kosova”, ndërsa në vitin 2023 Pekini shprehej se “autoritetet e Kosovës ndërmorën përsëri veprime të njëanshme, këmbëngulën në mbajtjen e zgjedhjeve në veri të Kosovës dhe shpallën rezultatet e zgjedhjeve pavarësisht pjesëmarrjes prej më pak se 4 për qind, duke çuar në përshkallëzim të konflikteve lokale dhe tensioneve rajonale. Kina është thellësisht e shqetësuar për këtë” (Teksti 77; 29).

4.1 Gjetjet kryesore

Diskursi i Kinës rreth Kosovës karakterizohet nga një narrativë e kalibruar me kujdes që riafirmon parimet e veta themelore të politikës së jashtme, përputhet fort me Serbinë, si dhe ruan njëfarë fleksibiliteti. Përmes analizës sonë të 82 teksteve, duke përfshirë konferenca për shtyp, fjalime në Këshillin e Sigurimit të OKB-së dhe deklarata të nivelit të lartë, Kina mëton sistematikisht ta portretizojë veten brenda një kornize normative të përqendruar në sovranitet, legalitet dhe multilateralizëm. Analiza zbulon një hierarki të qëndrueshme të temave: mbështetje për integritetin territorial të Serbisë (132 përmendje), mbështetje e dialogut (130), thirrje në autoritetin e OKB-së (126), kundërshtim ndaj veprimeve të njëanshme të Kosovës (44) dhe kritikë ndaj Shteteve të Bashkuara dhe NATO-s (30). Bashkimi Evropian, megjithëse përmendet herë pas here, nuk paraqitet qartazi në mënyrë antagoniste, por kjo nënkuptohet.

Afirmimi i sovranitetit dhe integritetit territorial të Serbisë

Pozicioni i Kinës i shprehur me më shumë konsistencë, ka të bëjë me mbështetjen e vet të qartë për Serbinë dhe, nga këndvështrim i Pekinit, për sovranitetin dhe integritetin

territorial të Serbisë. Ky formulim, i artikuluar 132 herë në 82 tekstet e analizuara, pasqyron një vazhdimësi më të gjerë në politikën e jashtme kineze, veçanërisht ndjeshmërinë e kineze ndaj atyre që shihen si lëvizje secesioniste. Teksa zyrtarët kinezë shpesh e përshkruajnë rastin e Kosovës si “unik” (Teksti 79), mbrojtja e pretendimeve territoriale të Serbisë duhet të kuptohet gjithashtu si interes vetanak për Kinën, pasi ajo i frikësohet zhvillimeve në lidhje me Tajvanin, Xinjiang-un dhe Tibetin. Në mënyrë domethënëse, ky pozicion është intensifikuar në momentet e paqëndrueshmërisë ose përshkallëzimit të perceptuar në terren. Deklaratat kineze përsërisin shpesh se “sovraniteti duhet të respektohet” dhe se “çështja e Kosovës” nuk mund të zgjidhet jashtë kornizës për të drejtën ndërkombëtare. Ky theks retorik shërben për një funksion të dyfishtë: mbrojtjen e Kinës nga precedentët e mundshëm në të ardhmen që mund të zbatohen për sfidat e veta të brendshme, si dhe për projektimin e një imazhi të konsistencës parimore në skenën globale.

Legaliteti përmes Kornizës së OKB-së: Rezoluta 1244 dhe roli i UNMIK-ut

E lidhur ngushtë me optikën e sovranitetit është edhe thirrja e përsëritur e Kinës për Organizatën e Kombeve të Bashkuara si forumi i duhur për adresimin e “çështjes së Kosovës”. Në 126 raste, Kina riafirmon se Rezoluta 1244 e KS të OKB-së mbetet gurthemeli i rendit juridik ndërkombëtar që rregullon statusin e Kosovës. Zyrtarët kinezë vazhdimisht theksojnë se UNMIK-u mban një mandat neutral dhe se asnjë zhvillim institucional jashtë kornizës së OKB-së nuk mund ta ndryshojë këtë status (Teksti 73). Këmbëngulja e Kinës për epërsinë e Rezolutës 1244 duhet parë si përpjekje për ta ancoruar çështjen brenda një forumi ku Kina ka të drejtën e vetos. Duke vepruar kështu, Pekini u reziston proceseve, përfshirë dialogun e udhëhequr nga BE-ja, që mund të konsolidojnë

shtetësinë e Kosovës jashtë mundësive të kufizimeve shumëpalëshe. Veçanërisht, kur misioni i Kombeve të Bashkuara (UNMIK) i zvogëloi operacionet pas shpalljes së pavarësisë së Kosovës në vitin 2008, Kina i përshkroi këto ndryshime si “teknike” dhe jo pasqyruese të një ndryshimi thelbësor në qëndrimin e OKB-së. Strategjia këtu është delikate, por esenciale, pasi që duke e paraqitur praninë e vet ndërkombëtare përmes një rezolute neutrale dhe ligjërisht të detyrueshme, Kina kërkon të delegjtimojë pretendimin e Kosovës për shtetësi pa u angazhuar në konfrontim të hapur.

Mbështetje e kufizuar e Dialogut

Mbështetja për dialogun shfaqet në 130 tekste dhe përfaqëson temën e dytë narrative më të shpeshtë. Pekini duket se e mbështet dialogun midis Kosovës dhe Serbisë si mjetin kryesor për zgjidhjen e kontestit, duke e cituar shpesh Dialogun e Brukselit (Tekstet 12, 13). Megjithatë, mbështetja e Kinës për dialogun shoqërohet nga një mungesë interesi po aq e dukshme për të marrë pjesë drejtpërdrejt. Teksa jepet mbështetje retorike, Pekini e pozicionon veten jashtë procesit. Kjo zgjedhje e narrativës bëhet që Kina të jetë në gjendje ta hedhë poshtë secilin rezultat të procesit, pasi që në thelb, për Pekinin, sukcesi i dialogut të normalizimit mund të jetë i dëmshëm për interesat e veta. Qëndrimi më i gjerë i Kinës është të duket konstruktive pa marrë përsipër risk politik ose pa u përfshirë në procese të udhëhequra nga BE-ja, të cilat nuk mundet t'i formësojë ose në të cilat nuk mundet të ndikojë. Kjo gjithashtu pasqyron një qasje instrumentale ndaj dialogut të normalizimit, të cilin Kina e sheh si mekanizëm që i ruan pretendimet e Serbisë për statusin. Kina gjithashtu e përdor në mënyrë selektive kornizën e dialogut, veçanërisht kur përmend nevojën që Kosova të zbatojë marrëveshjet e dakorduara më parë, siç është krijimi i Asociacionit të Komunave me shumicë serbe (Tekstet 26, 27).

“Veprimet e njëanshme” të Kosovës si burim destabilizimi

Narrativa e “veprimeve të njëanshme” të Kosovës është temë e përsëritur, e pranishme në 44 nga tekstet e analizuara. Kina vazhdimisht i portretizon si destabilizuese dhe të paligjshme lëvizjet e Kosovës për vendosjen e sovranitetit, qoftë përmes veprimeve në veri për vendosjen e rregullimit koherent të monedhës apo përmes konsolidimeve institucionale (Teksti 79). Ky konceptim vepron brenda një strategjie më të gjerë diskursive nga Pekini që i ndihmon portretizimit të Serbisë si akteri “ligjor” dhe “i orientuar drejt dialogut”, për dallim nga veprimet e supozuara provokuese të Kosovës. Duke i etiketuar këto lëvizje si “të njëanshme”, Kina mëton ta portretizojë Serbinë si të lidhur me multilateralizmin dhe sundimin e ligjit, teksa Kosovën e portretizon si të lidhur me trazira dhe paligjshmëri.

Diferencimi i Perëndimit

Në 30 prej teksteve, Kina mban qëndrim më kritik ndaj Shteteve të Bashkuara dhe NATO-s. Kjo paraqitje antagoniste mbështetet shumë në kujtesën rreth ndërhyrjes së NATO-s në vitin 1999 dhe, veçanërisht, në bombardimin e ambasadës kineze në Beograd (Teksti 82). Këto ankesa rifuten periodikisht në diskursin bashkëkohor si përkujtesa të “unilateralizmit dhe intervencionizmit perëndimor”. Kina i konsideron Shtetet e Bashkuara përgjegjëse kryesore për luftën e Kosovës dhe i paraqet si akter destabilizues në rajon (Teksti 21). Megjithatë, kjo kritikë nuk vlen njësoj për të gjitha entitetet perëndimore. Bashkimi Evropian trajtohet me më shumë nuanca dhe njihet si lehtësues i dialogut të normalizimit, me kusht që të mbajë një pozicion neutral (Tekstet 74, 76, 79). Misioni i BE-së, EULEX, përshkruhet gjithashtu me terma të favorshëm.

Pajtimi dhe pakicat

Përtej narrativave gjeopolitike, Kina thirret periodikisht edhe në temat e pajtimit, bashkëjetesës dhe të drejtave të pakicave (Tekstet 25, 26, 72). Edhe pse këto referenca janë më pak të shpeshta, ato shërbejnë si funksion simbolik. Duke u fokusuar në nevojën për t'i mbrojtur komunitetet pakicë dhe për të promovuar pajtimin, Kina dëshiron të pozicionohet si akter normativ i përkushtuar ndaj paqes dhe kohezionit shoqëror. Është ironike ama, që historiku kinez me të drejtat e njeriut është katastrofik jo vetëm në nivel vendi, por edhe globalisht.²⁶

Delegjitimimi i autoritetit moral të Kosovës

Mes viteve 2008 dhe 2013, Kina iu referua vazhdimisht akuzave për trafik të paligjshëm të organeve në Kosovë (Teksti 64), duke përfshirë një citim formal të raportit të Sekretarit të Përgjithshëm të OKB-së (S/2011/43) (Teksti 67). Këto deklarata shërbejnë si akuza morale, duke e pozicionuar Kosovën jo vetëm si të paligjshme politikisht, por edhe të kompromentuar nga pikëpamja etike. Fatkeqësisht, pretendimeve

të tilla nga Kina dhe Rusia, veçanërisht akuzave për trafik të organeve, shpesh u është bërë jehonë nga zyrtarë të BE-së, pa asnjë provë për t'i mbështetur ato. Akuza të tilla, në kontekstin e politikës së jashtme të Kinës, luajnë rol delegjitimues në narrativën më të gjerë të Pekinit: Kina vë në pikëpyetje gatishmërinë e Kosovës për shtetësi, ndërkohë që minon pretendimet për njohje. Por ka edhe kontradikta në qëndrimet kineze. Teksa Kina avokon në mënyrë aktive kundër shtetësisë së Kosovës, ajo gjithashtu ka ofruar një sinjal të vogël se mund të jetë e hapur për ndryshime.

Kosova si rast unik.

Një vëzhgim i rëndësishëm në qëndrimin e Kinës ndaj Kosovës është dykuptimësia e saj në lidhje me implikimet më të gjera të rastit të Kosovës. Teksa e refuzon me vendosmëri deklaratën e pavarësisë së Kosovës, Kina e ka përshkruar gjithashtu rastin si "unik" (Teksti 79), duke sugjeruar një hapje të mundshme ndaj pranimit. Kjo gjuhë i mundëson Kinës ta mbajë qëndrimin e vet aktual, duke ruajtur njëkohësisht mundësinë për të ndryshuar qëndrim nëse ndryshojnë rrethanat.

26 Amnesty International. "Kinë: Vazhdimi i udhëheqjes nga Xi Jinping është katastrofë për të drejtat e njeriut." 23 tetor 2022 <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/10/china-xi-jinpings-continued-tenure-as-leader-a-disaster-for-human-rights/>; Kenneth Roth, "Kërcënimi Global i Kinës për të Drejtat e Njeriut", Human Rights Watch (HRW), <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/global>

5. Analiza e qëndrimit të politikës së jashtme të Pekinit ndaj Ballkanit Perëndimor

Ky seksion e zhvendos thjerrëzën analitike nga analiza e diskursit e përcaktuar metodologjikisht tek vlerësimi më interpretues dhe kritik i pozicionimit të politikës së jashtme të Kinës ndaj Ballkanit Perëndimor, me fokus të veçantë në dialogun e normalizimit Kosovë-Serbi. Teksa Seksioni 4 përdori një qasje të strukturuar të kodimit narrativ dhe të analizës së dokumenteve, seksioni 5 i sintetizon këto njohuri empirike për të vlerësuar dimensionet e qëndrimeve të politikës së jashtme kineze, duke përfshirë preferencat e veta, aleatët e perceptuar, kornizat normative dhe heshtjet strategjike. Me “analizë të qëndrimeve”, ky seksion i referohet leximit interpretues të qëndrimeve të politikës së jashtme të Kinës duke shkuar përtej deklaratave eksplicite për të vlerësuar prioritetet e nënkuptuara, modelet retorike dhe llogaritjet gjeopolitike. Ballkani Perëndimor, edhe pse periferik në diplomacinë globale të Kinës për sa i përket shkallës, përfaqëson një hapësirë diskursive funksionale nga pikëpamja ideologjike dhe strategjike për Pekinin.

Analiza zhvillohet në tre pjesë. Nënseksioni i parë ekzaminon në përgjithësi Ballkanin Perëndimor në diskursin e politikës së jashtme të Kinës, nënseksioni i dytë eksploron qëndrimin e Kinës ndaj Kosovës, duke gjurmuar diskursin legalist që përputhet në mënyrë të qartë me Serbinë, ndërsa nënseksioni i tretë merret me qasjen e Kinës ndaj dialogut të normalizimit Kosovë-Serbi të lehtësuar nga BE-ja, duke identifikuar një qëndrim retorik që duket sikur e mbështet dialogun, por në praktikë nuk dëshiron që ai të ketë sukses. E gjithë analiza nënvizon se angazhimi i Kinës me Ballkanin Perëndimor nuk është **as pasiv dhe as neutral ideologjikisht**. Qëllimi nuk është të dominohet rajoni, por të krijohen varësi dhe të formësohet orientimi i tij

politik në mënyra që mbështesin narrativat dhe interesat më të gjera të politikës së jashtme të Kinës.

5.1 Ballkani Perëndimor në diskursin e politikës së jashtme të Kinës

Praninë në rritje të Kinës në Ballkanin Perëndimor e mbështet një logjikë e qartë dhe e disiplinuar. Teksa angazhimi i vet në rajon nuk është në të njëjtin nivel me atë të Bashkimit Evropian (BE) ose Shteteve të Bashkuara, si në aspektin e shkallës ashtu edhe të thellësisë, qasja e Pekinit ndaj rajonit bazohet në potencimin e përafritimit me Serbinë dhe të kontrastit ideologjik. Nga këndvështrim i vet, **Kina nuk mëton dominim, por varësi manipuluese** të Ballkanit Perëndimor; ajo po e kultivon me kujdes kontrollin e vet në sektorë të ndryshëm, veçanërisht në infrastrukturën kritike, si dhe promovon narrativa të multipolaritetit, duke u ofruar solidaritet shteteve që duken të pakënaqura me komunitetin euroatlantik, përkatësisht BE-në dhe SHBA-në. Në praktikë, prania e Kinës në Ballkanin Perëndimor ka rezultuar e dëmshme për normat demokratike dhe interesat e Bashkimit Evropian në rajon.²⁷

Ky seksion ekzaminon pozicionimin e Kinës në rajonin e Ballkanit Perëndimor në tërësi, duke u mbështetur në fjalimet në Këshillin e Sigurimit të OKB-së, deklaratat e Ministrisë së Punëve të

²⁷ Krstinovska, et.al., 2023

Jashtme dhe komunikimet e vizitat diplomatike. Tri tema dalin në pah: (1) Identifikimi nga Kina i “miqve” të vet dhe akterëve më pak bashkëpunues në rajon; (2) prioritizimi i çështjeve si sovraniteti dhe multilateralizmi; dhe (3) objektivat e veta më të gjera të politikës së jashtme, duke përfshirë ato ekonomike dhe normative, të cilat e bëjnë rajonin tonë të rëndësishëm për pozicionimin global të Pekinit.

Mes shteteve të Ballkanit Perëndimor, Serbia bën dallim si partneri më i vlerësuar dhe i dukshëm i Kinës. Kjo nuk është vetëm çështje e mirësjelljes diplomatike apo bujari retorike nga ana e Pekinit, por produkt i bashkëpunimit të qëllimshëm dhe në rritje ekonomik dhe të sigurisë nga të dyja palët. Nocioni i “miqësisë së patundur”, i përmendur shpesh nga zyrtarë të lartë kinezë, përfshirë Presidentin Xi Jinping, është më shumë sesa një finesë diplomatike. Kjo pasqyron perceptimin e Kinës për Serbinë si partner afatgjatë dhe i besueshëm në oborrin e BE-së.

Serbia portretizohet vazhdimisht në deklaratat kineze si shtet që mbështet sovranitetin, ndjek një politikë të jashtme të pavarur dhe ofron “respekt të ndërsjellë” dhe “reciprocitet” në marrëdhëniet e veta me Kinën. Këtij mirëkuptimi i bën jehonë edhe gatishmëria e Serbisë për ta mbështetur pa mëdyshje parimin “Një Kinë” të Republikës Popullore të Kinës, siç dëshmohet nga deklaratat publike të Presidentit Aleksandar Vuçiq, i cili ka deklaruar se: “Ka mijëra gjëra që mund dhe duhet të mësojmë nga miqtë tanë kinezë”, dhe se “Tajvani është Kinë — pikë”.²⁸ Kjo mbështetje e fuqishme nga Serbia për qëndrimin e Kinës, në kundërshtim me qëndrimet e shteteve kyçe anëtare të BE-së, e ka rritur vlerën e Serbisë për Pekinin. Për dallim nga Serbia, Kosova ka shprehur mbështetje për Tajvanin. Në vitin 2023, anëtarët e Grupit Parlamentar të Miqësisë Kosovë-Tajvan vizituan Tajvanin, ku u takuan me Presidenten Tsai Ing-wen.²⁹

28 Andrew Higgins, Në turneun evropian, Xi Jinping nis drejt territorit miqësor në lindje, 7 maj 2024, The New York Times, <https://www.nytimes.com/2024/05/07/world/europe/xi-serbia-hungary-europe.html>

29 Presidentja Han: “Miqësia Tajvan-Kosovë vazhdon të forcohet gjithnjë e më shumë. Falënderoj Kosovën për ngushëllimin e ngruhtë në lidhje me tërmetin në Hualien”,

Në nivel ekonomik, Serbia është bërë gjithashtu destinacioni më i rëndësishëm i investimeve të Kinës, jo vetëm në Ballkanin Perëndimor, por edhe në kontekstin më të gjerë të Evropës Qendrore dhe Lindore, me projekte të mëdha infrastrukturore, energjetike dhe industriale të lehtësuara në kuadër të Iniciativës “Një Brez, një Rrugë”. Serbia është i vetmi vend evropian që ka nënshkruar Marrëveshje të Tregtisë së Lirë me Kinën, si dhe një marrëveshje për ndërtimin e “ardhmërisë së përbashkët”.³⁰ Në diskursin e politikës së jashtme kineze Serbia përfaqësohet si partner që me Kinën ndan mirëkuptim të ndërsjellë dhe vizion të përbashkët strategjik. Për Kinën, Serbia shërben si platformë për projektim të ndikimit në Evropën e gjerë dhe gjithashtu si terren prove për qasje ose modele të ndryshme të angazhimit me vendet e tjera evropiane që nuk janë pjesë e BE-së. Me fjalë të tjera, Serbia është shembulli perfekt i Kinës për marrëdhëniet dypalëshe.³¹ Gjithsesi, çka duket se është faktor domethënës në lehtësimin e marrëdhënieve Kinë-Serbi është se Serbia konsiderohet gjerësisht si autokraci.

Për dallim nga marrëdhënia e dukshme dhe shpesh emocionale me Serbinë, qëndrimi i Kinës ndaj pjesës tjetër të Ballkanit Perëndimor është thjesht **pragmatizëm dhe përmbajtje e matur**. Deklaratat kineze rrallë i referohen drejtpërdrejt Shqipërisë, Maqedonisë së Veriut, Malit të Zi, Bosnjë e Hercegovinës ose Kosovës në terma të detajuar ose dypalësh, përveç nëse ato lidhen me çështje më të gjera ndërkombëtare ose një situatë specifike.

Mali i Zi, një rast studimor i mundshëm për taktikën kineze të kurthit të borxhit si mjet për krijimin e varësisë, merr vëmendje diplomatike

18 prill 2023, <https://www.ly.gov.tw/EngPages/Detail.aspx?nodeid=45579&pid=240306>

30 Dusan Stojanović dhe Jovana Gec, “Kina dhe Serbia, kandidatë për në BE, nënshkruajnë marrëveshje për të ndërtuar një ‘ardhmëri të përbashkët’”, 9 maj 2024, <https://thediplotat.com/2024/05/china-and-eu-candidate-serbia-sign-agreement-to-build-a-shared-future/>

31 Xinhua, Kina dhe Serbia vendosin të ndërtojnë një komunitet me ardhmëri të përbashkët, 9 maj 2024, http://en.cppcc.gov.cn/2024-05/09/c_985473.htm

herë pas here, bazuar në analizën e teksteve nga Ministria e Punëve të Jashtme kineze drejtuar Ballkanit Perëndimor. Studimet më të fundit tregojnë se “borxhi i jashtëm i Malit të Zi vazhdon të jetë i lidhur në mënyrë të konsiderueshme me Bankën Kineze Exim.”³² Kina e ka quajtur paragjykim argumentin e kurthit të borxhit.³³ Por, teksa mbështetja ekonomike e Kinës në Mal të Zi po vazhdon dhe po rritet, vendi përmendet rrallë dhe në mënyrë të përgjithshme në deklaratat e politikës së jashtme të Pekinit.

Për më tepër, diskursi i Kinës rrallë përfshin njohjen e dinamikave politike të brendshme ose sfidave ndëretnike brenda shteteve të tjera të rajonit. Kjo nuk është **harresë, por praktikë e qëllimshme nga Kina për ta rritur imazhin e vet si akter që nuk zhvillon ndërhyrje në punët e të tjerëve**. Pekini e trajton Ballkanin Perëndimor si hapësirë të interesit të jashtëm, ku mund të investojë, të shprehë qëndrime ose të bëjë kritika retorike ndaj veprimeve perëndimore, por jo si hapësirë ku mëton të formësojë politikën e brendshme ose të marrë përsipër rol udhëheqës. Megjithatë, kjo nuk do të thotë që Kinës i mungon ambicia; përkundrazi, është ky pozicion që i jep asaj ndikimin më të madh. Në Ballkanin Perëndimor Kina mëton të kultivojë një imazh si fuqi e rëndësishme jo-intervencioniste, duke e menaxhuar me kujdes rajonin përmes kanaleve formale diplomatike dhe në përputhje me të drejtën ndërkombëtare. Në të njëjtën kohë, në praktikë, pamja është shumë më komplekse, dhe Kina punon vazhdimisht me elitat politike për t’i modifikuar dhe përshtatur ligjet dhe politikat, duke përfshirë procedurat e prokurimit, sipas interesave të veta.³⁴

32 Philipp Lamprecht dhe Bernd Christoph Ströhm. “Ndikimi në zgjerim i Kinës në Ballkanin Perëndimor: pse Mali i Zi ka rëndësi”, shkurt 2025, ECIPE, <https://ecipe.org/blog/china-influence-in-montenegro/>

33 Mbështetje për Partneritetin (Support 4 Partnership), “Pasi shmangu për pak ‘kurthin e borxhit’, Mali i Zi vazhdon të bëjë biznes me Kinën”, prill, 2025, <https://support4partnership.org/en/news/after-narrowly-avoiding-the-debt-trap-montenegro-continues-to-do-business-with-china>

34 Krstinovska, et.al., 2023

Me fjalë të tjera, Kina nuk është as neutrale dhe as pasive. Ajo mbështet në mënyrë aktive regjimet që përputhen me interesat e veta, si në Serbi, përmes ndikimit ekonomik, dezinformimit përmes partneriteteve mediatike, si dhe përmes mbështetjes politike në mekanizmat ndërkombëtarë.³⁵ Ndërkohë që përmbahet nga përfshirja publike në çështjet politike të brendshme në rajon, Kina kultivon rrjete të elitave, veçanërisht në sektorin e biznesit, krijon varësi dhe thëllon afinitetet ideologjike jo vetëm me institucionet qeveritare, por edhe me zyrtarë publikë që i rezistojnë ndikimit perëndimor. Kina rekruton, financon dhe mbështet gazetarë, biznese, politikanë dhe akademikë në Ballkanin Perëndimor, por veçanërisht në Serbi dhe Bosnjë e Hercegovinë, si kanale të fuqisë së butë. Kjo qasje i mundëson Kinës të ushtrojë ndikim pa pasur nevojë të dalë haptazi, duke ndihmuar kështu në përforcimin e tendencave autoritare dhe duke shmangur perceptimet e ndërhyrjes. Për më tepër, angazhimi i vetëshpallur i Kinës për mosndërhyrje është shumë selektiv dhe i kushtëzuar. Vendet që i sfidojnë qëndrimet e Kinës, për shembull, si në rastin e Tajvanit, nuk përballen me vetëpërmbajtje, por me presion të drejtpërdrejtë politik dhe hakmarrje ekonomike. Reagimet e Pekinit tregojnë se angazhimi i tij i supozuar ndaj mosndërhyrjes është instrumental dhe jo parimor. Në këtë kuptim, imazhi jo-intervencionist që e projekton në Ballkanin Perëndimor është më shumë qasje taktike sesa çështje bindjesh.

Mesazhet gjithëpërfshirëse të politikës së jashtme të Kinës në Ballkanin Perëndimor strukturohen sipas një grupi të vogël të temave konsistente: respekti për sovranitetin shtetëror dhe integritetin territorial, kundërshtimi ndaj veprimeve të njëanshme, rëndësia e dialogut në kuadër të OKB-së dhe refuzimi i intervencionizmit të bazuar në fuqi.

Parimi i sovranitetit është gurrthemeli i narrativave të Kinës në Ballkanin Perëndimor.

35 Ramadan Ilazi dhe Stefan Vladislavljev, “Implikimet e marrëdhënieve Kinë-Serbi për Kosovën” 28 dhjetor 2023, The Diplomat, <https://thediplomat.com/2023/12/the-implications-of-china-serbia-relations-for-kosovo/>

Ky përmendet në çdo deklaratë që prek Serbinë, Kosovën ose stabilitetin më të gjerë rajonal. Kina e paraqet veten si fuqi normative duke promovuar në deklaratat e veta argumente që, nga këndvështrim i Pekinit, kanë të bëjnë me mosndërhyrjen dhe barazinë e shteteve. Për shembull, pas shpalljes së pavarësisë së Kosovës në vitin 2008, Kina e paraqiti vendimin si kërcënim për paqen në Ballkanin Perëndimor dhe për autoritetin e OKB-së, edhe pse i dërguari i emëruar nga OKB-ja për përcaktimin e statusit të ardhshëm të Kosovës bazuar në Rezolutën 1244 propozoi që statusi i Kosovës të jetë shtet i pavarur. Ky kontekst përsëritet në deklaratat e tjera të Kinës ndaj Kosovës, shpesh pa ndryshim në ton apo përmbajtje. Në lidhje të ngushtë me këtë, Kina këmbëngul në deklaratat e veta se preferon diplomacinë shumëpalëshe të përqendruar në Kombet e Bashkuara. Megjithatë, ajo e kundërshtoi procesin e OKB-së për përcaktimin e statusit të ardhshëm të Kosovës dhe propozimin e Presidentit Ahtisaari. Kina gjithmonë i referohet Rezolutës 1244 të Këshillit të Sigurimit të OKB-së, por nuk e përmend kurrë Opinionin e GjND-së për shpalljen e pavarësisë së Kosovës, i cili u kërkua nga Asambleja e Përgjithshme e OKB-së dhe u pranua në të dyja rastet me votë unanime. Ky është një tjetër shembull i **hipokrizisë normative** të Kinës.

Në konferencat për shtyp të Ministrisë së Jashtme të Kinës dhe deklaratat zyrtare, bombardimi i Jugosllavisë/Serbisë nga NATO në vitin 1999 është temë e përsëritur. Gjatë kësaj fushate, NATO bombardoi ambasadën kineze në Beograd, një akt që NATO e përshkroi si aksident.³⁶ Megjithatë, kritikën e Kinës ndaj ndërhyrjes së NATO-s pasqyrojnë shqetësimin e Kinës për t'i mbrojtur sferat e veta të ndikimit nga precedentet e ndërhyrjeve humanitare të

36 Departamenti i Shtetit të SHBA, Thomas Pickering, Zëvendës Sekretar i Shtetit, Prezantim me gojë drejtuar Qeverisë Kineze lidhur me bombardimin aksidental të Ambasadës së Republikës Popullore të Kinës në Beograd, 17 qershor 1999, https://1997-2001.state.gov/policy_remarks/1999/990617_pickering_emb.html#:~:text=The%20bombing%20of%20the%20embassy,the%20embassy%20being%20mistakenly%20targeted.

udhëhequra nga Perëndimi. Kjo qasje e Kinës, e cila e kritikon Perëndimin për ndërhyrje, synon ta portretizojë Kinën si fuqi që ofron solidaritet pa kushtëzime, mbështet parimet ligjore pa përshkrime politike, si dhe investon pa ndërhyrje ideologjike. Megjithatë, kjo nuk reflektohet në praktikë.

Nga këndvështrim i politikës së jashtme, Ballkani Perëndimor është zonë esenciale diskursive në të cilën Kina mund të testojë dhe artikulojë identitetin e vet global të politikës së jashtme. Në këtë kuptim, është kruciale të vihen në dukje tri funksione të kësaj zone diskursive. Së pari, Ballkani Perëndimor i lejon Kinës të avancojë narrativën e vet të një "rendi të drejtë dhe shumëpolar" pa ndonjë risk të konsiderueshëm. Këtu luhet për çështje me më pak peshë se në Azinë Lindore ose Lindjen e Mesme, dhe kundërshtimi i Kinës nga Perëndimi është më pak i koordinuar ose intensiv në Ballkanin Perëndimor. Andaj, Ballkani Perëndimor, veçanërisht Serbia dhe Bosnjë e Hercegovina, ofrojnë një hapësirë relativisht të sigurt për Kinën për të testuar dhe përforcuar pretendime më të gjera.

Së dyti, i ofron Kinës një platformë për të kontestuar legjitimitetin e institucioneve dhe normave perëndimore, veçanërisht atyre të SHBA-së, BE-së dhe NATO-s. Kina shpesh e portretizon Perëndimin si akter dominues në Ballkanin Perëndimor, që imponohet dhe mëton ta ribëjë rajonin sipas imazhit të vet, duke qenë kështu i dëmshëm për interesat kombëtare të vendeve në zonë. Kjo i lejon Kinës ta portretizojë veten si mik dashamirës, që nuk kërkon asgjë në këmbim, dhe që i interesojnë partneritetet "fitimprurëse për të dyja palët". Sigurisht, realiteti është krejtësisht i ndryshëm, siç e kanë treguar studimet e kryera. Zyrtarët kinezë shpesh nxjerrin analogji në diskursin e tyre të politikës së jashtme me synimin që të kuptohen globalisht, duke filluar nga India në Pakistan, nga Siria në Ukrainë dhe deri në Indo-Paqësor. Ballkani Perëndimor shërben si **terren prove** i domosdoshëm për disa nga këto analogji.

Së treti, rajoni i mundëson Kinës të pozicionohet si akter ekonomik alternativ, jo për të

zëvendësuar BE-në, por për të paraqitur një version të globalizimit që është më pak normativ dhe më shumë transaksional në natyrë. Dizajnet e projekteve të infrastrukturës, kredive dhe vizitave të nivelit të lartë nuk e kanë synim ta transformojnë rajonin, por të shpërfaqin besueshmërinë dhe praninë e Kinës. Gjithsesi, theksi kinez në të qenurit akter ekonomik është thjesht fasadë, pasi që në realitet, shitjet e armëve nga Kina në rajon, konkretisht në Serbi, janë rritur. Serbia kohët e fundit bleu një sistem kinez të mbrojtjes ajrore dhe dronë luftarakë.

Nga këndvështrim i Kinës, Ballkani Perëndimor është hapësirë mundësish për simbolizëm, si dhe për interesa ekonomike dhe diplomatike. Angazhimi i Kinës në Ballkanin Perëndimor kuptohet më së miri si projektion i qëndrimit të vet global dhe si alternativë e besueshme ndaj fuqive tradicionale globale. Rajoni është vendi ku Kina teston disa nga mjetet që rrjedhin nga fuqia e saj, dhe aty ka gjetur partnerë të hapur për ta ndihmuar në këtë drejtim, veçanërisht në Serbi dhe Bosnjë e Hercegovinë. Meqenëse rezistenca ndaj Kinës në rajonin tonë është më e ulët se ajo në SHBA dhe BE, Kina vazhdon ta zgjerojë shtrirjen dhe fushëveprimin e ndikimit të vet në zonë, duke përfshirë si ekonominë ashtu edhe sigurinë.

5.2 Kosova në diskursin e politikës së jashtme të Kinës

Qëndrimi i Kinës ndaj Kosovës është shembull tipik i **dykuptimësisë së disiplinuar**. Teksa Kina është e qartë në mosnjohjen e pavarësisë së Kosovës, qasja e vet e shmang përshkallëzimin dhe zërin aktiv në dialogun e normalizimit. Në vend të kësaj, në formulimet e deklaratave të veta Pekini vazhdimisht promovon shprehje si respekti për sovranitetin, kundërshtimi ndaj unilateralizmit dhe autoriteti i Këshillit të Sigurimit të OKB-së. Por sërish, teksa bën thirrje

për respekt ndaj multilateralizmit dhe OKB-së, Kina harron t'i referohet opinionit të GjND-së për shpalljen e pavarësisë së Kosovës.

Refuzimi nga Kina i pavarësisë së Kosovës është në thelb akt për afrimi me Serbinë, megjithëse Kina mëton ta justifikojë si akt pajtueshmërie me të drejtën ndërkombëtare. Analiza e diskursit të politikës së jashtme kineze për Kosovën sugjeron se Pekini është gjithashtu i shqetësuar nga krijimi i precedentit dhe ruajtja e integritetit të brendshëm territorial. Prej deklaratave të para të MPJ-së pas shpalljes së njëanshme të pavarësisë së Kosovës në vitin 2008, Pekini e cilësoi këtë veprim si shkelje të normave ndërkombëtare, duke e destabilizuar si rajonin e Ballkanit ashtu edhe rendin global. Megjithatë, Pekini kurrë nuk e pranoi se shpallja e pavarësisë së Kosovës u njoh si legjitime nga Gjykata Ndërkombëtare e Drejtësisë (GjND).

Deklarata e shkurtit 2008 nga zëdhënësi i Ministrisë së Jashtme Liu Jianchao përcaktoi tonin për atë që mbeti një mesazh jashtëzakonisht konsistent: Pavarësia e Kosovës ishte akt i njëanshëm i ndërmarrë jashtë kornizës së Rezolutës 1244 të Këshillit të Sigurimit të OKB-së, dhe për këtë arsye i paligjshëm. Zgjidhja e çështjes së Kosovës ka të bëjë me paqen dhe stabilitetin e rajonit të Ballkanit, normat themelore që rregullojnë marrëdhëniet ndërkombëtare, si dhe autoritetin dhe rolin e Këshillit të Sigurimit të OKB-së", thuhej në deklaratë. Kjo formulë përsëritet përgjatë gati dy dekadave të komunikimeve kineze rreth Kosovës. Megjithatë, teksa Kina e paraqet kundërshtimin e saj ndaj shtetësisë së Kosovës në terma legalistë, arsyeja e vërtetë, bazuar në një analizë të deklaratave të politikës së jashtme, duket të jetë se, përveç ndihmës që i jep një miku, Serbisë, Kina e sheh Kosovën si projekt perëndimor. Prandaj, këtu kemi të bëjmë me **Kinën kundër Perëndimit për Kosovën**, jo me mbështetjen e së drejtës ndërkombëtare nga Kina. Kina thotë se e vetmja zgjidhje e qëndrueshme për Kosovën duhet të jetë e pranueshme reciprokisht si për Serbinë ashtu edhe për Kosovën dhe e bazuar në Rezolutën 1244 të KS të OKB-së. Gjykata Ndërkombëtare e Drejtësisë (GjND) vendosi, në vitin 2010, se deklarata e pavarësisë së Kosovës

nuk e ka shkelur të drejtën ndërkombëtare ose Rezolutën 1244 të KS të OKB-së. Përtej kundërshtimit të thjeshtë të Kosovës, në diskursin e vet të politikës së jashtme Kina mëton ta portretizojë Prishtinën si risk sistemik. Në deklarata të shumta të Ministrisë së Jashtme, Pekini sugjeron se njohja e Kosovës mund të çojë në një "seri pasojash", jo vetëm në Ballkan, por edhe në nivel global. Kjo tregon se Kina nuk e sheh Kosovën thjesht si çështje rajonale që duhet zgjidhur, por më tepër si proces që duhet të frenohet. Kjo nënkupton se nën aspektin retorik fshihet avokimi aktiv i Kinës kundër konsolidimit të Kosovës në komunitetin ndërkombëtar.

Kjo gjithashtu nënkupton se për Kinën, integrimi i Kosovës në organizatat ndërkombëtare është agjendë e rëndësishme e politikës së jashtme dhe zë një pozicion vendimtar në repertorin diskursiv global të Pekinit. Në veçanti, Kina e përdor rastin e Kosovës për të ilustruar kritikën ndaj politikës së jashtme të SHBA-së dhe NATO-s dhe për të pohuar vizionin e vet për rendin ndërkombëtar, duke treguar sërish se për Kinën, Kosova ngërthen përballjen e Kinës me Perëndimin. Si në fjalimet në OKB ashtu edhe në konferencat për shtyp të Ministrisë së Jashtme, zyrtarët kinezë përmendin rregullisht "shkeljen flagrante" të sovranitetit të përfaqësuar nga sulmet ajrore të NATO-s në vitin 1999, veçanërisht bombardimin e ambasadës kineze në Beograd. Letra e Xi Jinping e vitit 2024, e botuar në "Politika" në prag të vizitës së tij në Serbi, përsërit rëndësinë e këtij episodi: "NATO bombardoi në mënyrë flagrante ambasadën kineze në Jugosllavi, duke vrarë tre gazetarë kinezë... Këtë nuk duhet ta harrojmë kurrë." Për shembull, për të shënuar 25-vjetorin e bombardimeve të NATO-s mbi ish-Jugosllavinë (dhe ambasadën kineze në Serbi), Xi Jinping vizitoi Serbinë në maj 2024 – një ngjarje në të cilën ai dhe Presidenti serb Vuçiq ndezën ndjenjat kundër NATO-s.³⁷ Në mënyrë të ngjashme, më 9 maj 2025, ata u takuan në

Moskë³⁸ gjatë Paradës së Ditës së Fitores si mysafirë të Putinit, duke riafirmuar angazhimin ndaj politikës për një Kinë të vetme. Andaj, funksioni narrativ këtu është i dyfishtë: të dënohet ndërhyrja e Perëndimit dhe t'i jepet besueshmëri pranisë së Kinës në rajon, përmes një përvoje të supozuar të përbashkët të viktimizimit me Serbinë.

Në këtë narrativë, Kosova është bërë emblematike e asaj që Pekini promovon në mënyrë aktive në retorikën e vet si standarde të dyfishta perëndimore për Kinën. Në një deklaratë të vitit 2022, zëdhënësi i Ministrisë së Jashtme, Zhao Lijian, tha: "Historia e NATO-s është histori krijimi konfliktesh dhe luftërash." Në diskursin e politikës së jashtme kineze, Kosova përshkruhet si e para në një zinxhir të ndërhyrjeve (Afganistan, Siri, Irak, Libi), të cilat, sipas Kinës, e kanë destabilizuar në vend që ta sigurojnë rendin global. Megjithatë, Kina harron se e mbështeti Rezolutën 1244 të KS të OKB-së, e cila krijoi një mision ndërkombëtar në Kosovë për të siguruar qeverisje të përkohshme deri në përcaktimin e statusit të ardhshëm. Presidenti Ahtisaari u emërua për ta udhëhequr atë proces dhe propozoi që Kosova të jetë vend i pavarur.

Ndonjëherë, Kina dhe Serbia duket se janë të koordinuar në kritikën e tyre ndaj asaj që e perceptojnë si moral selektiv në mbulimin mediatik dhe në diskursin për të drejtat e njeriut. Në një konferencë për shtyp të Ministrisë së Jashtme në vitin 2022, zëdhënësi vuri në dukje se "njerëzit në Serbi shpalosën banderola të mëdha me emrat e vendeve viktime dhe rajoneve të luftërave të nisura nga SHBA-ja dhe NATO në një ndeshje të Ligës së Evropës. Ishte skenë madhështore, megjithatë mori shumë pak mbulim mediatik në SHBA." Sërish, për Pekinin, Kosova shihet si përballje e Kinës me Perëndimin, duke e përdorur Kosovën si arsyetim për kritikën më të gjerë ndaj internacionalizmit liberal dhe rolit të SHBA-së.

37 Delauney, Guy. Kryetari i Kinës pritet me tapet të kuq në Serbi. BBC News, 8 maj 2024, <https://www.bbc.com/news/articles/cm54pp11x3go>

38 Ministria e Punëve të Jashtme e Republikës Popullore të Kinës "Xi Jinping takohet me Presidentin serb Aleksandar Vuçiq". 10 maj 2025, https://www.mfa.gov.cn/eng/xw/zyxw/202505/t20250510_11618656.html

Megjithatë, përtej asaj që thotë Kina për Kosovën, një aspekt esencial i diskursit të Kinës për Kosovën është ajo që nuk thuhet. Ajo që mund të quhet distanca operative e Kinës nga Kosova ka të bëjë kryesisht me **simbolizmin** dhe kontrollimin me kujdes të çfarëdo angazhimi me Kosovën, në mënyrë që të mos jepet as edhe aluzioni më i vogël i ndonjë njohje de facto. Terminologjia për përdor Kina kur i referohet qeverisë së Kosovës, përfshin shprehje si “institucionet e përkohshme në Prishtinë”, “Institucionet e Përkohshme Vetëqeverisëse” ose thjesht “autoritetet e Kosovës”. Kina mbrohet me kujdes nga angazhimi në nivel të lartë me institucionet e Kosovës, por kjo është e ndërsjellë, pasi që edhe Kosova gjithashtu duket se ngurron të angazhohet në nivelin më të lartë me Kinën. Kryeministri i Kosovës, Albin Kurti, e ka quajtur Kinën “armik” dhe i ka refuzuar vaksinat kineze gjatë pandemisë COVID-19.³⁹ Megjithatë, Kina ka një zyrë ndërlidhëse joformale në Kosovë, si bazë në terren e ambasadës së vet në Beograd.⁴⁰ Në vitin 2024, kreu i Zyrës Ndërlidhëse Kineze në Kosovë, Cheng Lei, u takua me Kryetarin e Komunës së Prishtinës, ndoshta takimi në nivel më të lartë midis dy vendeve. Takimi u promovua si i fokusuar në bashkëpunimin tregtar dhe biznesor.⁴¹

Teksa Kina nuk komenton mbi zhvillimet e brendshme në Kosovë, siç janë zgjedhjet, protestat apo çështje të tjera, përjashtimi i vetëm ishte sulmi terrorist në Banjskë i shtatorit 2023, kur gjuha dhe deklaratat e Kinës u zhvendosën

39 Politko. “Kosova refuzon vaksinat ruse dhe kineze nga Shqipëria, Kurti: Vetëm nga shtete që na kanë njohu”, <https://politiko.al/english/kosova/kosova-refuzon-vaksinat-ruse-dhe-kineze-ngashqiperia-kurti-vetem-nga-sht-i433285>

40 ECFR, Hartëzimi i Ngritjes së Kinës në Ballkanin Perëndimor, <https://ecfr.eu/special/china-balkans/kosovo/>

41 Shihni postimin në LinkedIn nga Kryetari i Komunës së Prishtinës, z. Përparim Rama, ku shpaloset takimi https://www.linkedin.com/posts/perparimrama_mir%C3%ABprita-n%C3%AB-takim-z-cheng-lei-shef-i-zyres-activity-7185692446377271296-pA8f/

drejt shqetësimit në lidhje me “sigurinë dhe të drejtat dhe interesat ligjore të të gjitha grupeve etnike në Kosovë”, sërish **gjuhë e koduar** që kryesisht ka të bëjë me **mbrojtjen e interesave serbe**. Kosova zë vend të spikatur në fjalorin diplomatik të Kinës kur merret me Serbinë, por shpesh duket se i nënshtrohet temave më të gjera, siç janë sovraniteti dhe integriteti territorial. Në deklaratat dypalëshe, si deklaratat e përbashkëta Kinë-Serbi të viteve 2009 dhe 2024, Kosova përmendet për të afirmuar mbështetjen e Kinës për integritetin territorial të Serbisë. Në forumet shumëpalëshe, siç është Këshilli i Sigurimit i OKB-së, deklaratat e Kinës për Kosovën karakterizohen nga një qasje legaliste. Kina thekson “marrëveshjen e ndërsjellë përmes dialogut”, hedh poshtë unilateralizmin, si dhe ripohon rolin e OKB-së. Megjithatë, edhe në këto forume, Kina nuk propozon mekanizma të rinj, nuk ofron ndërmjetësim dhe as nuk mbështet një rrugë të zgjidhjes. Roli i vet përmes të drejtës së vetos në KS të OKB-së është të sigurojë që të mbetet e bllokuar rruga e Kosovës drejt njohjes dhe konsolidimit ndërkombëtar.

Si përmbledhje, Kina e sheh Kosovën jo si çështje me rëndësi dypalëshe, por si çështje të përballjes së Kinës me Perëndimin, dhe në diskursin e vet të politikës së jashtme, çështjen e trajton gjerësisht në terma legalistë. Kina e kundërshton pavarësinë e Kosovës, mbështet Serbinë dhe minon atë që e konsideron projekt perëndimor. Kina nuk dëshiron që një projekt i ndërhyrjes perëndimore të jetë storje suksesi zhvillimi, funksionaliteti dhe integrimi. Kina nuk e sheh Kosovën si problem që duhet zgjidhur, por më tepër si “anomali ligjore” që duhet të frenohet dhe që ndaj suksesit të saj të mundshëm duhet të kundërveprohet. Gjithsesi, Kina angazhohet me institucionet e Kosovës. Ndërkohë që ka bërë përpjekje, zyrtarë të lartë të qeverisë së Kosovës kanë refuzuar vazhdimisht të takohen, me përjashtim të takimit me Kryetarin e Komunës së Prishtinës, siç u përmend më lart.

5.3 Dialogu për normalizimin e marrëdhënieve Kosovë-Serbi në diskursin e politikës së jashtme të Kinës

Kina në thelb, të paktën publikisht, mban një qëndrim të shkëputur dhe jo-intervencionist në lidhje me dialogun e udhëhequr nga BE-ja për normalizimin e marrëdhënieve midis Kosovës dhe Serbisë. Teksa i referohet vazhdimisht rëndësisë së dialogut të normalizimit, Kina nuk e pozicionon veten si vëzhguese aktive në proces. Retorika e vet karakterizohet nga mbështetja e përgjithshme e dialogut, të përcaktuar në mënyrë strikte brenda parametrave të Këshillit të Sigurimit të OKB-së, si dhe nga përafrimi i palëkundur me pozicionet dhe interesat thelbësore të Serbisë në dialog.

Ky seksion ekzaminon pikëpamjen e Kinës për dialogun e normalizimit përmes tri thjerrëzave të ndërlidhura: (1) kufijtë e angazhimit retorik të Kinës në procesin e dialogut të normalizimit; (2) parimet strukturore dhe normative që formësojnë qëndrimin e vet; dhe (3) logjika gjeopolitike që qëndron pas refuzimit të Kinës për të luajtur rol më të dukshëm. Në përgjithësi, çka del në pah është një model i distancimit të qëllimshëm nga Kina: mbështetje për procesin, refuzim i rezultateve që dëmtojnë interesat e Serbisë dhe një përpjekje e vazhdueshme për ta vendosur dialogun brenda një konteksti shumëpalësh (të OKB-së), në vend të një konteksti rajonal (të BE-së). Për më shumë se një dekadë, Kina nuk e ka shprehur kurrë publikisht qëndrimin e vet në lidhje me dialogun e normalizimit të udhëhequr nga BE-ja, marrëveshjet e lehtësuara nga BE-ja, apo edhe për Marrëveshjen më të fundit për Rrugën drejt Normalizimit të Marrëdhënieve, të nënshkruar në shkurt 2023, ose ndonjë moment tjetër historik në proces. Gjithashtu, nuk ka komentuar kurrë rreth përmbajtjes së negociatave, afateve, kushtëzimeve apo zbatimit të marrëveshjeve.

Ndërkohë, Kina e mbështet instrumentin e dialogut ndërmjet Kosovës dhe Serbisë, siç

shprehet në këtë deklaratë: “Kina i mbështet palët e interesuara në gjetjen e një zgjidhje politike të pranueshme reciprokisht përmes dialogut të sinqertë brenda kornizës së rezolutave relevante të Këshillit të Sigurimit të OKB-së.” Zëdhënësi i Ministrisë së Jashtme, Zhao Lijian, në nëntor 2022, e bën këtë me njëfarë kujdesi dhe kushtëzimi (domethënë brenda kornizës së OKB-së). Çështja kryesore është se Kina nuk e përdor termin “normalizim”. Ky term, qendror në diskursin e BE-së dhe SHBA-së, nuk shfaqet në komunikimet e politikës së jashtme kineze. Në vend të tij, Kina përdor fjalorin e parandalimit të konflikteve dhe zgjidhjes ligjore.

Thjerrëza parësore interpretuese përmes së cilës Kina e sheh dialogun e udhëhequr nga BE-ja për normalizimin e marrëdhënieve, është e drejta ndërkombëtare, por sigurisht, **interpretimi kinez i kësaj të drejte**. Pekini duket se ka pak interes në diskutimet procedurale, duke u përqendruar tërësisht në implikimet ligjore të çdo rezultati të mundshëm të dialogut të normalizimit. Për Kinën, nuk do të ishte i pranueshëm asnjë rezultat i dialogut Kosovë-Serbi që nënkupton ose çon në njohje de jure të pavarësisë së Kosovës. Megjithatë, Kina ka thënë vazhdimisht se do të pranonte një marrëveshje të dakorduar reciprokisht nga të dyja palët (Kosova dhe Serbia). Deklaratat e politikës së jashtme të Kinës ripohojnë vazhdimisht se çdo rezultat duhet: të jetë i dakorduar reciprokisht nga të dyja palët; të mos shkelë integritetin territorial të Serbisë dhe të jetë i vendosur brenda Rezolutës 1244 të KS të OKB-së. Ky është edhe qëndrimi serb fjalë për fjalë.

Kina gjithashtu duket se është kundër dykuptimësisë kreative të BE-së ose qasjes “neutrale ndaj statusit” në lehtësimin e dialogut të normalizimit. Qëndrimi i Pekinit e hedh poshtë një dykuptimësi të tillë. Siç është vënë re tashmë, Kina nuk dëshiron që Kosova të ketë sukses si projekt perëndimor, dhe as nuk dëshiron që Perëndimi të ketë sukses në finalizimin e projektit të shtetësisë së Kosovës. Për Kinën, interesi duket të jetë në zgjatjen e dialogut të normalizimit dhe ruajtjen e status quo-së. Kina gjithashtu duket se i frikësohet rezultatit të dialogut të normalizimit Kosovë-Serbi, pasi që ai

mund të krijojë një precedent për kontekste të tjera gjeografike të dominuara nga Kina ose ku Kina percepton që ka sfera ndikimi.

Kina jep mbështetje të pakushtëzuar për Serbinë në lidhje me dialogun e normalizimit me Kosovën. Para publikut serb Kina e portretizon veten si fuqi dashamirëse, në vend të një fuqie mbikëqyrëse, çka duket se është shumë e pranueshme për qytetarët serbë, të cilët, ashtu si Kina, e shohin Perëndimin me dyshim, veçanërisht në lidhje me Kosovën. Kjo mbështetje e pakushtëzuar shërben për dy qëllime. Së pari, forcon marrëdhënien e Kinës me Serbinë, veçanërisht në çështjet strategjike, duke e përforcuar imazhin e Pekinit si partner i qëndrueshëm dhe jo ndërhyrës. Së dyti, e veçon Kinën nga të tjerët në sytë e publikut serb. Me fjalë të tjera, teksa elitat janë kanali ose taktika parësore e politikës së varësisë kineze, Kina gjithashtu mëton t'i drejtohet publikut serb drejtpërdrejt për çështje që Pekini e di se janë esenciale për popullin serb.

Një tjetër tipar kyç i diskursit të Kinës është se ajo nuk e sheh dialogun e normalizimit si hap drejt integritet evropian, as për Kosovën dhe as për Serbinë. Teksa BE-ja e paraqet dialogun si parakusht për integritet evropian dhe stabilitetin rajonal, Kina e shpërndan dialogun nga çdo zgjerim, aleancë apo pasojë institucionale. Andaj, idetë për ta shpërndanur dialogun e normalizimit nga procesi i integritet evropian duket se përputhen edhe me pikëpamjen kineze për procesin. Kina e konsideron dialogun si mjet për ruajtjen e stabilitetit. Deklaratat shpesh e lidhin nevojën për negociata me riskun e dhunës, përshkallëzimit ose ndërhyrjes së jashtme, në vend që të kërkohet avancimi i integritet të serbëve të Kosovës, zgjidhja e kontesteve mes Kosovës dhe Serbisë, ose promovimi i integritet ndërkombëtar, evropian dhe rajonal të Kosovës. Për shembull, pas sulmit terrorist në Banjskë

në shtator të vitit 2023, Kina bëri thirrje për përmbajtje dhe "dialog konstruktiv", por dialogun e tillë nuk e lidhi me ndonjë platformë apo kornizë, domethënë me dialogun e normalizimit. Kjo tregon se për Kinën, dialogu i normalizimit i udhëhequr nga BE-ja është domosdoshmëri instrumentale për Serbinë, dhe jo një proces që synon zgjidhjen e kontesteve dypalëshe dhe promovimin e integritet evropian, të cilat janë objektiva thelbësore të dialogut, siç thuhet në Rezolutën e Asamblesë së Përgjithshme të OKB-së të vitit 2010 pas opinionit të GjND-së për pavarësinë e Kosovës.

Në masën që Kina angazhohet në procesin e normalizimit të marrëdhënive Kosovë-Serbi, ajo e bën këtë në mënyrë retorike dhe të kujdesshme. Në parim, Kina e mbështet dialogun, por refuzon ta njohë procesin e dialogut si mjet legjitim për zgjidhje politike, përveç nëse ai mbetet i rrënjësor në autoritetin e OKB-së, pavarësisht se Asambleja e Përgjithshme e OKB-së e mirëpriti dialogun në një rezolutë të vitit 2010. Kina nuk ofron asnjë alternativë ndaj dialogut të lehtësuar nga BE-ja, por gjithashtu nuk ofron asnjë mbështetje. Qëndrimi i vet shprehet me maksima ligjore, duke mbështetur qëndrimin e Serbisë dhe duke shmangur mbështetjen e çfarëdo rezultati specifik të dialogut të normalizimit. Qëndrimi i Kinës në lidhje me dialogun e normalizimit midis Kosovës dhe Serbisë nuk ka të bëjë me ndihmën që u jepet palëve për të gjetur një zgjidhje të ndërmjetme apo një kompromis, as me mbështetjen e përpjekjeve të tilla; përkundrazi, ka të bëjë me sigurimin që dialogu i normalizimit të çojë në vendosjen e rregullave të reja bazë. Me fjalë të tjera, Kina në thelb nuk dëshiron që dialogu i normalizimit të jetë i suksesshëm, pasi që do të bëhej një proces atraktiv për kontekste të ndryshme, veçanërisht në zonat që Kina i konsideron sfera të veta të ndikimit.

6. Konkluzion

Edhe pse interpretimet mbizotëruese sugjerojnë se Kina e percepton Kosovën dhe Ballkanin Perëndimor si çështje kryesisht brenda sferës evropiane, analiza e paraqitur në këtë punim ofron një pikëpamje të kundërt, duke treguar një angazhim kinez me më shumë nuanca dhe me motivacion strategjik në rajon. Konkretisht, qëndrimin e Kinës ndaj Kosovës e formëson ndërveprimi i angazhimeve ideologjike dhe llogaritjeve pragmatike. Në nivelin retorik, Kina vazhdimisht promovon sovranitetin, multilateralizmin dhe dialogun; megjithatë, këto parime zbatohen në mënyrë selektive dhe shpesh shërbejnë si instrumente për ta mbrojtur përafrimin e vet me Serbinë. Deklaratat e Kinës i harrojnë ose minimizojnë zhvillimet kyçe ligjore, siç është opinioni këshillimor i GjND-së për shpalljen e pavarësisë së Kosovës, ndërkohë që theksojnë autoritetin e Rezolutës 1244 të KS të OKB-së, përkundër argumenteve të qarta të GjND-së se pavarësia e Kosovës nuk e ka shkelur rezolutën. Kjo qasje diskursive i lejon Kinës ta fshehë agjendën e vet gjeopolitike nën maskën e neutralitetit ligjor.

Përtej diskursit, angazhimi i Kinës me Ballkanin Perëndimor është strukturuar për të rritur ndikimin e vet afatgjatë, duke shmangur barrën e përgjegjësisë formale. Serbia na shfaqet, pa u çuditur askush, si partneri më i ngushtë i Kinës jo vetëm në rajon, por edhe në nivel të BE-së. Pekini promovon një diskurs që duket se i portretizon **Kinën dhe Serbinë si shtete me mendësi të ngjashme** që ngrihen kundër presionit perëndimor. Kjo u reflektua më së qarti në fjalët e Presidentit serb Vuçiq gjatë takimit të tij me Xi Jinping në Moskë në fillim të këtij viti, ku ai shprehu mirënjohje për mbështetjen e Kinës dhe pohoi se e

kishte mposhtur me sukses një “revolucion me ngjyra”.⁴² Partneritetet ekonomike, diplomatike dhe ushtarake të Kinës me Serbinë shtrihen përtej retorikës së miqësisë, duke formuar shtyllën kurrizore të pranisë rajonale të Pekinit. Kina e përmend Kosovën për dy arsye: për të përforcuar lidhjen me Serbinë dhe për të kritikuar SHBA-në dhe NATO-n. Këmbëngulja e Kinës për mosndërrhyrje retorike fsheh një realitet më kompleks të ndikimit në prapaskenë, të kultivimit të elitave dhe manipulimit të procesit të vendim-marrjes në administratat publike në Ballkanin Perëndimor, duke i shërbyer interesave të veta ekonomike dhe politike.

Qasja e Kinës ndaj dialogut të normalizimit Kosovë-Serbi është se është ky dialog është i pranueshëm. Megjithatë, Kina shmang përdorimin e fjalës ‘normalizim’ dhe procesin e dizajnuar për avancuar integrimin evropian dhe ndërkom-bëtar të Kosovës nuk e sheh si mekanizëm për zgjidhjen e kontesteve. Me fjalë të tjera, për Pekinin, procesi i normalizimit nuk paraqet mundësi. Ai mbetet një risk që duhet menaxhuar — një proces që nuk duhet të prodhojë një rezultat që do të sillte njohjen e ndërsjellë mes Serbisë dhe Kosovës. Angazhimi i Kinës në Ballkanin Perëndimor, dhe veçanërisht në Kosovë, nuk është pasiv; është aktiv, synon krijimin e varësive përmes kurtheve të borxheve, duke e sfiduar Perëndimin si alternativën e vetme për Ballkanin Perëndimor dhe duke fituar qasje në infrastrukturën kritike dhe administratën publike. Interesave të Kinës në rajonin tonë u shërbejnë aleatë autoritarë dhe praktika autokratike.

42 Beta. Vuçiq i drejtohet Xi Jinping: E mposhta Revolucionin me Ngjyra, kjo do të thotë vazhdimi i miqësisë me Kinën. KoSSev, 9 maj 2025, <https://kossev.info/en/vucic-si-djinpingu-pobedio-sam-objenu-revoluciju-to-znaci-nastavak-prijateljstva-sa-kinom/>.

Referencat

- > Avdimetaj, Teuta, dhe Ramadan Ilazi. 2021. Përtej konsideratave ekonomike: kufij të rinj të ndikimit kinez në Ballkanin Perëndimor Prishtinë: Sbunker dhe QKSS. <https://qkss.org/en/publikimet/beyond-economic-considerations-new-frontiers-of-chinese-influence-in-the-western-balkans>
- > Amnesty International. 2022. "Kinë: Vazhdimi i udhëheqjes nga Xi Jinping është katastrofë për të drejtat e njeriut." 23 tetor. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/10/china-xi-jinpings-continued-tenure-as-leader-a-disaster-for-human-rights/>
- > Beta. Vuçiq drejtuar Xi Jinping: E mposhta Revolucionin me Ngjyra, kjo do të thotë vazhdimi i miqësisë me Kinën. KoSsev, 9 maj 2025, <https://kossev.info/en/vucic-si-djinpingu-pobedio-sam-objenu-revoluciju-to-znaci-nastavak-prijateljstva-sa-kinom/>.
- > Burnay, Matthieu, Kolja Raube, dhe Jan Wouters. 2015. Politika e Jashtme dhe Marrëdhëniet e Jashtme të Kinës. Bruksel: Parlamenti Evropian, Komiteti për Punë të Jashtme.
- > Chaubey, M. 1994. "Vendosja e një rendi të ri ndërkombëtar sipas pesë parimeve për bashkëjetesë paqësore: Deng Xiaoping: III Dokumente." Raporti për Kinën 30(2): 267–279. <https://doi.org/10.1177/000944559403000213>
- > Delauney, Guy. Kryetari i Kinës pritet me tapet të kuq në Serbi. BBC News, 8 maj 2024, <https://www.bbc.com/news/articles/cm54pp11x3go>.
- > Dragojlo, Sasa. 2020. "Huawei i Kinës hap Qendër Teknologjike, duke konsoliduar praninë në Serbi." Balkan Insight, 15 shtator. <https://balkaninsight.com/2020/09/15/chinas-huawei-opens-tech-centre-consolidating-presence-in-serbia/>
- > ECFR. pa datë Hartëzimi i Ngritjes së Kinës në Ballkanin Perëndimor: Kosova. Këshilli Evropian për Marrëdhënie të Jashtme. <https://ecfr.eu/special/china-balkans/kosovo/>
- > Higgins, Andrew. 2024. "Në turneun evropian, Xi Jinping niset drejt territorit miqësor në lindje." The New York Times, 7 maj. <https://www.nytimes.com/2024/05/07/world/europe/xi-serbia-hungary-europe.html>
- > Human Rights Watch. 2020. "Kërcënimi global i Kinës për të drejtat e njeriut". Në World Report 2020. <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/global>
- > Ilazi, Ramadan, dhe Stefan Vladislavljev. 2023. "Implikimet e marrëdhënieve Kinë-Serbi për Kosovën." The Diplomat, 28 dhjetor. <https://thediplomat.com/2023/12/the-implications-of-china-serbia-relations-for-kosovo/>
- > Jovanović, Branimir, dhe Sonja Stojadinović. 2025. "Grantet dhe kreditë e BE-së dhe Kinës në Ballkanin Perëndimor." Instituti i Vjenës për Studime Ekonomike Ndërkombëtare (wiiw), prill.
- > Kaufman, Alison A. 2011. "Narrativat e Kinës në lidhje me Politikën e Sigurisë Kombëtare." Dëshmi para Komisionit për Shqyrtim të Marrëdhënieve Ekonomike dhe të Sigurisë SHBA-Kinë, 10 mars. <https://www.uscc.gov/sites/default/files/3.10.11Kaufman.pdf>
- > Krstinovska, Ivana, et al. 2023. Raporte të ndryshme për Kinën në Ballkanin Perëndimor. [Detajet bazohen në citimet e tekstit; nevojitet referencë e plotë bibliografike.]
- > Lamprecht, Philipp, dhe Bernd Christoph Ströhm. 2025. "Ndikimi në zgjerim i Kinës në Ballkanin Perëndimor: Pse Mali i Zi ka rëndësi" ECIPE, shkurt. <https://ecipe.org/blog/china-influence-in-montenegro/>
- > Lanteigne, Marc. 2019. Politika e jashtme kineze: hyrje. botimi i katërt. Londër: Routledge.
- > Matthieu Burnay, Kolja Raube, dhe Jan Wouters.

2015. Politika e Jashtme dhe Marrëdhëniet e Jashtme të Kinës. Studim për Komitetin për Punë të Jashtme të Parlamentit Evropian.
- > Ministria e Punëve të Jashtme e Republikës Popullore të Kinës, "Xi Jinping takohet me Presidentin serb Aleksandar Vuçiq". 10 maj 2025, https://www.mfa.gov.cn/eng/xw/zyxw/202505/t20250510_11618656.html.
 - > Němec, Jiří, dhe Veronika Stojarová. 2025. "Ndikimi ekonomik kinez në Serbi: sinergia malinje e ndotjes dhe jo-liberalizmit." *Europe-Asia Studies* 77(4): 638–657. <https://doi.org/10.1080/09668136.2025.2491484>
 - > Politiko. 2021. "Kosova refuzon vaksinat ruse dhe kineze nga Shqipëria, Kurti: Vetëm nga shtete që na kanë njohur." <https://politiko.al/english/kosova/kosova-refuzon-vaksinat-ruse-dhe-kineze-ngashqiperia-kurti-vetem-nga-sht-i433285>
 - > Presidentja Han (Tajvan). 2023. "Miqësia Tajvan-Kosovë vazhdon të forcohet gjithnjë e më shumë." 18 prill. <https://www.ly.gov.tw/EngPages/Detail.aspx?nodeid=45579&pid=240306>
 - > Reuters. 2023. "Serbia potencon rëndësinë e pajisjeve ushtarake kineze." 23 tetor. <https://www.reuters.com/world/serbia-highlights-importance-chinese-defence-equipment-2023-10-23/>
 - > Robinson, Thomas W., dhe David Shambaugh, eds. 1996. *Politika e jashtme kineze: teoria dhe praktika*. Oxford: Clarendon Press.
 - > Stojanovic, Dusan, dhe Jovana Gec. 2024. "Kina dhe Serbia, kandidatë për në BE, nënshkruajnë marrëveshje për ndërtim 'të ardhmërisë së përbashkët'". *The Diplomat*, 9 maj. <https://thediplomat.com/2024/05/china-and-eu-candidate-serbia-sign-agreement-to-build-a-shared-future/>
 - > Support 4 Partnership. 2025. "Pasi shmangu për pak 'kurthin e borxhit', Mali i Zi vazhdon të bëjë biznes me Kinën." Prill. <https://support4partnership.org/en/news/after-narrowly-avoiding-the-debt-trap-montenegro-continues-to-do-business-with-china>
 - > Departamenti i Shtetit i SHBA-ve. 1999. "Prezantim me gojë drejtuar Qeverisë Kineze lidhur me bombardimin aksidental të Ambasadës së Republikës Popullore të Kinës në Beograd." Dorëzuar nga Nënsekretari Thomas Pickering, 17 qershor. https://1997-2001.state.gov/policy_remarks/1999/990617_pickering_emb.html
 - > Velez-Serrano, Mayra. 2018. "U ngrit, u pasurua dhe tani po bëhet e fortë: hyrje në etapat historike të Politikës së Jashtme të Kinës." *Relaciones Internacionales* 91(2): 1–23. <https://ssrn.com/abstract=3373829> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3373829>
 - > von der Brelie, Hans. 2021. "Autostrada prej 1 miliard dollarësh që nuk të shpie askund." *Euronews*, 7 maj. <https://www.euronews.com/my-europe/2021/05/07/the-billion-dollar-motorway-leading-montenegro-to-nowhere>
 - > Xinhua. 2024. "Kina dhe Serbia vendosin të ndërtojnë një komunitet me ardhmëri të përbashkët." 9 maj. http://en.cppcc.gov.cn/2024-05/09/c_985473.htm

QKSS
Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë

DIZAJNI:

Brand Vision Shpk

Contact: +383 45 559 923

Email: brandvision.rks@gmail.com

Pikëpamjet e shprehura në këtë punim janë ato të autorëve dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht qëndrimet e Fondacionit Konrad Adenauer. Ky botim ka vetëm karakter informues. Nuk lejohet përdorimi i tij nga parti politike apo nga kandidatë dhe mbështetës të fushatave zgjedhore për qëllime të propagandës zgjedhore.

Katalogimi në botim **(CIP)**

Biblioteka Kombëtare e Kosovës - "Pjetër Bogdani"

327(510:497)(047)

Ilazi, Ramadan

Discourse and attitudinal analysis of how China views the Western Balkans, Kosovo, and the normalization dialogue in its foreign policy discourse / Ramadan Ilazi, Delmin Saljunovic, and Matt Delvoye. - Prishtinë : QKSS, 2025. - 34 f. : ilustr. ; 26 cm.

1. Saljunovic, Delmin 2. Delvoye, Matt

ISBN 978-9951-842-45-7

QKSS
Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë

17
VITE

**KONRAD
ADENAUER
STIFTUNG**

Rreth QKSS

E themeluar në prill të vitit 2008, Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS) është një organizatë e specializuar, e pavarur dhe joqeveritare. Qëllimi kryesor i QKSS është të promovojë demokratizimin e sektorit të sigurisë në Kosovë dhe të përmirësojë punën kërkimore dhe avokuese në lidhje me sigurinë, sundimin e ligjit dhe bashkëpunimin rajonal e ndërkombëtar në këtë fushë.

QKSS synon të rrisë efektivitetin e Reformës në Sektorin e Sigurisë (RSS) përmes mbështetjes së programeve të reformës nëpërmjet kërkimeve, ngjarjeve publike, trajnimeve, avokimit dhe këshillave të drejtpërdrejta për politika publike.

Promovimi i ideve të reja dhe metodave të shkencave sociale janë gjithashtu vlera thelbësore të qendrës. Çdo vit, QKSS publikon një numër të konsiderueshëm raportesh, analizash dhe dokumentesh të politikave në çështje që lidhen me sigurinë. Qendra organizon gjithashtu mbi 200 aktivitete publike, përfshirë konferenca, tryeza të rrumbullakëta, debate dhe ligjërata – si në Kosovë ashtu edhe në bashkëpunim me partnerë rajonalë dhe ndërkombëtarë.

Gama e gjerë e aktiviteteve të QKSS përfshin kërkimin shkencor, ngritjen e kapaciteteve, vetëdijesimin dhe avokimin. Fushëveprimi i QKSS mbulon një spektër të gjerë temash, duke përfshirë – por jo vetëm – reformën dhe zhvillimin e sektorit të sigurisë; identifikimin dhe analizën e rreziqeve të sigurisë që lidhen me ekstremizmin, radikalizmin dhe krimin e organizuar; politikën e jashtme dhe bashkëpunimin rajonal; si dhe vlerësimin e sundimit të ligjit në Kosovë.

Rreth KAS

Fondacioni Konrad Adenauer (KAS) është një fondacion politik gjerman që ka evoluar nga Shoqata për Punë Edukative Kristiano-Demokratike, e themeluar në vitin 1955. Që nga viti 1964, fondacioni mban emrin e kancelarit të parë federal të Gjermanisë, Konrad Adenauer. Ne ndjehemi të lidhur me kujtimin dhe trashëgiminë politike të Adenauerit; parimet e tij shërbejnë si udhërrëfyes, mision dhe angazhim për punën tonë. Prandaj, edhe pse jemi të afërt politikisht me Unionin Kristiano-Demokrat të Gjermanisë (CDU), mbetemi financiarisht dhe organizativisht të pavarur.

KAS angazhohet për promovimin e demokracisë liberale dhe ekonomisë së tregut social, për paqen dhe lirinë, për marrëdhënie të forta transatlantike dhe për bashkimin evropian – këto janë vlerat dhe objektivat që përfaqësojmë.

Edhe pse prania e KAS në Kosovë ka nisur më herët përmes projekteve të ndryshme, fondacioni është regjistruar zyrtarisht në Prishtinë në qershor të vitit 2007. Që atëherë, KAS është fokusuar në arsimimin politik dhe qytetar, forcimin e shoqërisë civile, integrimin evropian, mbështetjen e dialogut ndëretnik dhe ndërfetar, promovimin e ekonomisë së tregut të lirë dhe tema të tjera me rëndësi, të cilat i kemi adresuar së bashku me partnerët tanë vendorë dhe ndërkombëtarë përmes seminareve, konferencave, diskutimeve publike dhe botimeve të shumta.

ISBN 978-9951-842-45-7

9 789951 842457